

М. Д. Пејрушевски

МИКЕНОЛОШКИ ПРИЛОЗИ

Се навршија 10 години од големото откритие на младиот несреќно загинат архитект Михаил Вентрис. По долги години неуморно скитање и барање решение на критско-микенското писмо, летото 1952 година беше значајно за една низа историски дисциплини, а пред сè за класичната филологија и античната историја, зашто резултатите до кои имаше дојдено пасионираниот испитувач М. Вентрис во разрешувањето на таинствените критско-микенски знаци беа од непреценлива вредност и означуваа нова етапа и е п о х а за спомнатите научни области. Тие го обележија решението на големата загатка и раѓањето на новата дисциплина — на м и к е н о л о г и ј а т а.

Секогаш кога земаме да прочитаме и да растолкуваме некој м и к е н с к и текст или збор, нашите мисли летаат сами кон првиот вистински микенолог, кон непоколебливиот иследувач, кон несебичниот научник и вистинскиот татко на микенологијата Михаил Вентрис, што имаше среќа само неколку години да ги ужива плодовите и славата на својот успех.

Благодарение на сјајните почетни резултати и на здравиот темел што го положи основателот на микенологијата, ние денес можеме со успех и сигурност да чекориме напред по набележениот пат. Пополека но сигурно се откриваат и останатите поретки и помалу сигурни знаци на линеарното В писмо и постепено се дополнува сликата на стариот ахајски дијалект со сите негови фонетски, морфолошки, лексички и синтактички особености. Се разбира дека има уште многу нерешени прашања и проблеми. Има многу недоказани и непотврдени хипотези и теории. Има и фантастични и невозможни комбинации. Но не се може без нив, особено во почетокот кога комбинациите и фантазијата имаат тукуречи прв збор.

Меѓу материјалот одн. меѓу зборовите што ги наоѓаме на плочките од Кнос, Пил и Микена треба да се одбележи дека еден голем дел се лични имиња или топоними. Се разбира дека филолозите најмногу се радуваат кога ќе откријат некој нов грчки збор, именка или придавка, глагол или прилог, предлог или сврзник. Броевите и заменките се сосема ретки.

Во нашава студија ќе обработиме неколку зборови и имиња што биле порано третираны од разни научници а со чие решение и мислење не сме можеле да се согласиме напoлно. Меѓу нив има најмногу такви што биле сфатени како именки (апелатива) или придавки (описни) а за кои ние сме се увериле дека означуваат имиња на места одн. етници.

ПРИЛОГ КОН ДЕШИФРИРАЊЕТО НА ЗНАЦИТЕ: ВРЕДНОСТА НА ЗНАКОТ *85

Што се однесува до дешифрирањето на знаците од микенското линеарно В писмо, може слободно да се рече дека главната работа тука, т. е. 2/3—3/4 од целокупниот број на знаците, ја разрешил самиот М. Вентрис¹⁾, особено кога се има пред вид фактот дека дешифрираните од него знаци беа оние најчестите. Околу 25—30 знаци, главно поретки или сосема ретки, имаа останато по смртта на М. Вентрис нерешени. Ако знаеме дека целокупниот број на знаците денес е за два до три знака поголем отколку што беше во почетокот (денес сметаме со 90 или, можеби, со 91 знак²⁾) од кои 20—22 знаци уште не се сигурно дешифрирани, тогаш ќе видиме дека е сосема малу направено во дефинитивното дешифрирање на микенските знаци за пишување по смртта на М. Вентрис — разрешени се одвај 10 знаци³⁾ т. е. одвај 1/3 од останатите нерешени знаци.

Во разните обиди, повеќе или помалу успешни, што беа преземени за дешифрирање на непознатите и нерешените силабограми, спаѓа и нашиот обид да ја утврдиме вредноста на силабограмата во вид на животинска глава во профил (свинска или, можеби, кучешка), што во редоследот на знаците што го изработи американскиот филолог Емет Л. Бенет⁴⁾ го носи бројот „85“. Во колективната работа, одн. заедничката статија, што ја објавивме П. Хр. Илиевски и јас во 1958 („The Phonetic Value of the Mycenaean Syllabic Sign *85“ во *Жива Античка VIII* т. 2, стр. 265—278), по една доста детална анализа на материјалот т. е. на сите зборови од разните микенски натписи на линеарното В кај што се

¹⁾ Резултатите од таа негова работа беа објавени во заедничката статија, негова и на John Chadwick: M. Ventris — J. Chadwick, *Evidence for Greek Dialect in the Mycenaean Archives*, Journal of Hellenic Studies LXXIII, (1953), стр. 84—103 (во натамошниот текст цитирано како *Evidence*).

²⁾ Според *Studies in Mycen. Inscr. and Dialects VII* за 1961 прво Л. Палмер видел дека во *66 се кријат поправо две силабограми, од кои втората ја бележи со бројот *66а = two (вредноста two за *66 без да разликува два знака беше ја предложил прв Hugo Mühlestein во својата работа „*Die Oka-Tafeln von Pylos*“, Basel 1956, стр. 45); в. L. Palmer, *Mycenaean and Minoan*, стр. 58 (на оваа страна не можевме да најдеме ни еден збор за знакот *66а = two!!) и сликата (Fig.) 7а на следната страна. М. Lejeune (во статијата *Essais de Philologie mycénienne: VIII Les signes TA₂ et TWO*, објавена во *Revue de Philologie*. . . 36, 162, стр. 217—224) знакот за two, што Палмер го одбележи со *66а, го става на крајот од табелата на силабограмите под број „91“.

³⁾ Види го прегледот кај L. Deroo, *Initiation à l'Épigraphie Mycénienne*, Rome, Éditions de l'Ateneo, 1962—глава IV „*Les valeurs des phonogrammes*“, стр. 88—95; спор. ја табелата кај Palmer, *Myc. and Min.*, Fig. 7а, на стр. 59.

⁴⁾ Прво во *The Pylos Tablets. A Preliminary Transcription*, Princeton Univ. Press. . 1951, некомплетно, и потоа комплетирано во *Minoan Linear B Index*, New Haven... 1953.

содржи и силабограмата *85, дојдовме до закључок дека поради нејзината искључива употреба на почетокот од зборовите би морало да се работи за знак на вокал одн. дифтонг. Од двата збора, кај што би бил, според мислењето на некои филолози, а пред сè на Л. Палмер⁵⁾, употребен и во средината на зборот, едниот збор (од фрагментите на плочките *Ma 397* и *Ma 1048*) е така написан што претположениот среден знак *85 (во *a*-*85?-*ta*₂) не е воопшто сигурен, а во другиот збор не е сосема јасно дали зборот започнува со слогот *to*- и знакот *85 на второ место, како што прочитал еднаш Е. Л. Бенет⁶⁾, или со знакот *85 на прво место а слогот *-to* како последен⁷⁾, како што прочитал истиот Бенет во својот „Index“ (по истиот ред е дадено погрешното читање на Браунинг — *do-da₂-ta-to*, кај што слогот *85 е погрешно прочитан како слог *do* одн. *14⁸⁾). До сличен закључок на нашиот имал дојдено и В. Георгиев⁹⁾ и се и мал изјаснето за вредноста на вокало т „o“ (т. е. *o*₂, зашто вредноста *o* била веќе уште од М. Вентрис утврдена за знакот *61).

Тргувајќи од фактот дека вокалите се откриени, па дури за *a* има и два знака, а некои и знакот за дифтонгот *ai* го земаат како знак за „a“¹⁰⁾, та пишуваат за знакот *25 = *a*₂ а за *43 = *a*₃ (нам. *ai*, и водејќи сметка дека во ова писмо има знаци и за сложени слогови како што се *62 = *pte*, *48 = *nwa*, *71 = *dwe* и, особено, фактот дека повеќето научници ја усвојуваат како сигурна вредноста *ai* за *43¹¹⁾), што служи пред сè за обележување на дифтонгот *ai* во почетокот на зборот, нè увери дека и кај *85 може да се работи за дифтонг, т. е. за другиот грчки дифтонг што започнува со *a*, а тоа е *au*.

Кога ја заменивме вредноста *ai* за *85 кај сите зборови што го содржат овој знак (одн. што започнуваат со него), се појави една низа познати од порано грчки зборови и имиња, и тоа оние што дотогаш ги немаше во микенскиот ахајски дијалект од овие плочки и натписи: зборовите и имињата што започнуваат со дифтонгот *au*, како што се *αὐλός*, *αὔλιον*, *αὐλισμός*, *αὐστήρ*, *αὐφετές*, *αὐτός* (во ген. сг. *αὐτοῖο*; голема е штета што е текстот, кај што се јавува оваа типична грчка замена, доста оштетен та не може да се види нејзината функција и да се докаже дека тука е навистина заменката *αὐτός* и ништо друго), *αἶδος*, *αἰδέφεισσα* и имињата *Αὐγέφας* (= *Αὐγείας*), *Αὐτιάς*, *Αὐγείανθεύς* (име непознато, вистина, од порано, но јасно по своите составни делови *αὔρος* и *ἄνθος*) и др.

Овде треба да се подвлече уште еднаш методолошката предност што ја има нашето решение со вредноста *ai* за *85 пред сите други, зашто

⁵⁾ Види ја новата книга на Палмер, цитирана погоре, *Myc. & Min.*, стр. 171.

⁶⁾ Во изданието на кноските плочки (в. *The Knossos Tablets...* by E. L. Bennett, J. Chadwick, M. Ventris во BICS Suppl. Papers № 2, January 1956).

⁷⁾ Види ја и нашата статија во Ж. А. VIII (1958) стр. 267.

⁸⁾ Види R. Browning, *The Linear B Texts from Knossos*, во BICS Suppl. Papers № 1, 1955.

⁹⁾ Во рефератот „*La valeur phonétique de quelques signes du Syllabaire créto-mycénien B*“, отпечатан во *Études Mycéniennes*, Paris 1956, на стр. 68—71.

¹⁰⁾ На пр. М. Lejeune во *Mémoires de Philologie Mycénienne*, Париз 1958, стр. 105

¹¹⁾ Знакот беше сигурно дешифриран (без прашалник!) уште од генијалниот Вентрис (в. *Evidence*, стр. 86, Fig. 2).

1) се открива знак со нова вредност а не со веќе познати вредности, како што се разните предлози (покрај спомнатиот на В. Георгиев со o_2) со si_2 , su_2 , sa_2 , po_2 итн.

2) што досега во индексот на грчките зборови од овој материјал ги немаше нигде оние што започнуваат со дифтонгот *ai*, а тоа е една доста добро застапена група зборови и имиња во секој грчки дијалект. Но, за овие факти како да водат малку сметка некои филолози меѓу кои се наоѓаат и Л. Палмер и Ц. Чадвик.

До какви принципиелни грешки и заблуди може да доведе една методолошки слабо поставена хипотеза, покажува случајот на Л. Палмер кој врз еден несигурен пример иконструира цела една теорија за ревизија на хронологијата на кноските плочки што ја имал поставено еминентниот англиски археолог А. Еванс¹²). Претпоставката дека во спомнатиот погоре натпис од фрагментите *Ma 397 + 1048* вториот, нејасниот и несигурниот, знак на името на местото што започнува со *a*- треба да биде знакот *85, *quod erat demonstrandum*, и прочитувањето на името како *Asatja* одн. *Asjatja* (= *Asijatija*) го доведе инаку многу духовитиот научник Палмер до уверението дека знакот *85 треба да се чита како *sa* одн. *sja*¹³). Кога со оваа вредност го прочитал зборот *85-и-те од кноската плочка *Od 666* како *sjawete*, го поврзал со сличниот по форма и звучност збор од пилската плочка *Ma 225,2 zawete*¹⁴), за кој со извесна генијалност, истиов Палмер, имаше откриено дека значи „оваа година“, и дека во него се крие првобитната, од порано реконструирана „кабинетска“, хипотетична форма **kjawetes* (како што стои во етимолошките речници на грчкиот јазик). Ова поврзување, се разбира погрешно, зашто истото значење „о в а а (одн. и с т а в а) г о д и н а“ се добива за истиов збор и со вредноста *ai* за знакот *85 — *aiwetes*, како што може да се види од грчките речници одн. од глосографот Хесихија (s. v. *ἀϊστῆ; αἰτωστῆ*), му „открива“ на Палмер нова „вистина“ одн. хипотеза (хипотези врз хипотези од погрешно прочитан збор) дека формата **sjawetes* во Кнос била подоцнешна, добиена од постарата *kjawetes* (= *zawete* во Пил), според познатиот факт дека со условниот знак *za* (како и исто така условните бележења *ze* и *zo*) се обележуваат првобитните палатали *kj*, *gj*, *khj*, *qwj*, *gwj* и *khwj* одн. африкатите *ç*, *μ* или *ц*, *с*. Таа би била средната форма при преминот од *kja* во подоцнешната грчка (јонска одн. дорска) *sa*, како што се гледа од формите *σῆτες* и *σᾶτες*, за микенската *zawete* (= *kjawetes*).

¹²) Во неговото капитално дело *Palace of Minos* (особено во IV-иот том, стр. 900ss.); спор. Палмер, *о. с.* (т. е. *Mycen. & Min.*) стр. 18—30 и 182—254 (одн. до крајот на Палмеровата книга).

¹³) Вредноста *sija* одн. *sja* прв ја имал предложено Е. Sittig, според Р. Meriggi кој цитира едно писмо од Sittig (види *Athenaeum* 43, 1955, стр. 37). Кај Палмер за прв пат во *BICS P 2* од 1955, стр. 37.

¹⁴) Прв пат идентифицирано како адверб *σᾶτες*, *σῆτες*, *τῆτες* од **kjawetes* во рефератот на Палмер, прочитан на III-иот Меѓународен Конгрес на класичните студии во Лондон (во септември 1959): *Kekemena and Tereta*, стр. 77. Самиот Палмер во цитираното дело *Mycen. & Min.* (на стр. 171) тврди дека до идентификацијата *za* = *kja* дошол во 1954—55, а неколку месеци подоцна и швајцарскиот научник Н. Mühlestein дошол, сепак независно, до слично мислење (в. ја белешката на Палмер на истата стр. од цит. д.).

Se non e vero, e ben trovato. — А што да правиме со атичката форма τῆτες, кај што на местото од *kj* одн. *s* имаме *t*? — Ние знаеме дека тука се работи за стар палатал одн. африкат кој во грчкиот јазик од Хомера и подоцна се бележи со две *σσ* или две *ττ* (во атичкиот и бојотскиот), кога овој глас се наоѓа во средината на зборот и реченицата, зашто ни еден грчки збор не може да започне со двоен консонант, како што, од друга страна, не може грчки збор да завршува на оклузив¹⁵). Таква е природата на грчките дијалекти одн. на грчкиот јазик земен во целина. Функцијата на палаталот *j* (поточно на палаталниот елемент) е во претварањето веларите *k*, *g*, *kh* и лабиовеларите *kw*, *gw* и *kwh* во палатали, одн. африкати, и со тоа се исцрпува. Не е ни малку веројатно дека уште во микенско време, како што тоа, впрочем, не е документирано ни од подоцна, како резултат од ваков контакт на велар со палаталниот елемент *j* би се јавил спирантот *s* и истиов палатален елемент *j* зад него, кога уште во класично време не се работи за простиот спирант *s*, ами само за условно бележење со двојно *σσ* или *ττ* (во атичкиот и бојотскиот) на палаталите одн. африкатите добиени од спомнатиот контакт. Употребата на одделни знаци *T*, *π* и *ϕ* во малоазиските грчки колонии уште во V-IV в. пред н. е. нам. *σσ* или *ττ* сведочи дека со нив се бележел особен звук¹⁶). Аналогијата од словенските јазици, кај што имаме многу слична функција на палаталот *j* во контакт со веларите *k* и *g*, е многу поучна (спор. С. Лурье, *О некоторых слышных согласных в сѣверо-славянском и древнегреческом языках*, во Питанња славјанскогo мовознавства, кн. 5-а, Университет во Лавов, 1958, стр. 75-87).

Кога по овој начин филологот Палмер уишврѓил дека замислената кноска форма *sjawetes* е секако помлада од пилската *zawetes* (= *kjawetes*), заклучил дека и материјалот од Кнос е помлад од материјалот од Пил, со други зборови дека хронологијата на А. Еванс за датирање на Кнос и плочките со линеарно В најдени во него не се од XV—XIV век пред н. е. кога материјалот од Пил е од XII век¹⁷). Филологот Палмер не се задоволи само со филолошките констатации за староста на формите, ами се впушти и во археолошки комбинации одн. во ревизија на археолошкиот материјал, откриен и проучен од прочуениот археолог Еванс, со помошта на дневникот и забелешките што ги правел и оставил Д. Макензи, асистентот на А. Еванс, кај што нашол неслагања меѓу него и неговиот професор. Повеќето археолози, како што можеше впрочем и да се очекува,

¹⁵ Грчките зборови *εξ* и *οξ* треба да се сфата т како партикули што не можат да стојат самостојно (*εξ* е предлог одн. преверб и стои пред консонанти; *οξ* стои како несамостојна форма на негацијата пред вокали).

¹⁶ Види E. Schwyzer, *Dial. Graec. exempla potiora*, стр. 336 (§ 686 а 6); особено Thumb-Scherer, *Griech. Dial.* II, стр. 187 (§280.24); спор. E. Schwyzer, *Griech. Gramm.* I, стр. 318 и A. Bartoněk, *Учoј konsonantického systému v řeckých dialektech*, Praha 1961, стр. 50—76, 145, 148—150 а особено стр. 62 и бел. 272 на стр. 149.

¹⁷ Види Палмер, *Mycen. & Min.* I. с. (спор. бел. 12); cf. Id., *The Interpretation of Mycen. Greek Texts*, Oxford 1963, стр. 106.

не се согласуваат со ревизијата нито со методот на Палмер¹⁸). Ние ќе ги оставиме археолозите да си го кажат својот дефинитивен збор во врска со неговите археолошки комбинации, а ќе се задржиме уште малку кај неговите филолошки заклучоци.

Покрај претположената „помлада форма“ *sjawetes* од Кнос нам. постарата *zawetes* (= *kjawetes*) од Пил Палмер истакнува уште една јазична особеност на кноскиот дијалект, што според нашиот филолог го карактеризира исто така како помлад од пилскиот: тоа е бележењето на јотата во вториот дел на дифтонгот¹⁹). Се цитира формата *apeisi* од Кнос и се споредува со формата *apesi* од Пил, при што Палмер мисли дека попрецизното бележење на дифтонгот *ei* во Кнос е знак на подоцнешен развикот на писмото, со кое се настојува да се предадат особености на фонетиката што во постарата фаза се занемарувале. Тој мисли дека попрецизното бележење од Кнос е аналогно на подоцнешната тенденција на кипарскиот силабар и смета дека и временски му е поблизу, додека пилските натписи со својата помала прецизност би биле временски пооддалечени од кипарските натписи. Но, појдувајќи од јазикот, би можел човек со поголема веројатност да го тврди обратното. Во развикот на дифтонзите имаме една постара фаза, кога тие се изговараат наполно јасно и со еднаква сила и во двата елементи на дифтонгот, и една помлада, кога вториот дел на дифтонгот, особено кај оние со вториот елемент *i*, како што тоа може да се види од изговорот на грчкиот дифтонзи со првиот елемент долг, почнува да се занемарува одн. да прејдува во консонант и во извесни случаи наполно да се изгуби (спор. го изговорот на дифтонзите *αι, ωι, ηι* во атичкиот и зборовите 'Αθηναί < 'Αθηναία, ἐλάα < ἐλάίφα и сл.). Неодбележувањето на дифтонзите одн. на нивниот втор елемент во писмото може да произлегува од фактот што тие во дадената фаза на јазикот и не се изговараат така прецизно и јасно како порано. Ова е дотолку поверојатно што микенската „ортографија“ уште не дошла до тој степен на развикот, да ги бележи јасно и прецизно сите елементи на зборот, на пр. ликвидите и сонантите или и спирантот *s*, кога тие се наоѓаат пред оклузивни или на крајот од зборот. Од друга страна има релативно верно предавање на оклузивите (без да се разликуваат аспирираните од неаспирираните безвучни и звучни, но сепак со посебна низа за слоговите што започнуваат со *d* и со релативно прецизно предавање на лабиовеларите, со една низа, и на палаталите одн. африкатите, со посебна низа, условно бележени со почетно *z*) и, специјално, на вокалите одн. дифтонзите (кај последниве особено е

¹⁸) Види Jacques Raison во приказот на Палмеровата теорија и полемика што се разви во врска со неа под наслов „Une controverse sur la chronologie des tablettes cnossiennes“ во *Minos* VII, 2 (1963) стр. 151—170 и со многу карактеристичното мото; „Le véritable drame. . . réside dans le fait que la fouille est un acte qu'il ne sera plus possible de recommencer dans les mêmes conditions“ (цитатот е земен од G. Daux, *Les étapes de l'Archéologie*, Paris 1948, стр. 76); спор. го и приказот на Палмеровата книга *Mycen. & Min.*, направен од атинскиот археолог Сп. Маринатос во Годишникот на Философскиот факултет на Универзитетот во Атина за уч. год. 1962—63, на стр. 431—444.

¹⁹) В. го цитираното дело *Mycen. & Min.*, стр. 172, и спор. ја неговата најнова книга *Interpretations* (в. бел.17), стр. 107.

верно предадена низата со вториот елемент *и*, кој речиси редовно се бележи зад првиот вокален елемент со посебниот знак за *и*), при која е откриен и одделен знак за одбележување на дифтонгот *ai* кога овој се наоѓа во почетокот на зборот.

Појдувајќи од оваа јасно изразена тенденција за одбележувањето на вокалите и дифтонзите, ние и дојдовме до идејата дека би можело да се очекува меѓу знаците на линеарното **В** да се најде и посебна сила-бограма за дифтонгот *ai*, аналогно на *ai*, кога овој слог се наоѓа во почетокот на зборот. Фактот и познатиот опит од порано дека знаците што означуваат вокали се наоѓаат претежно или исклучиво во почетокот на зборовите ни овозможи да се определиме и кај знакот *85, кој без малу исклучиво е употребен во почетокот на зборот, за вредност вокална одн. дифтоншка. Во дефинитивното определување на дифтонгот *ai* се раководеме пред сè од фактот дека во индексот на микенските зборови отсуствува токмо групата грчки зборови што започнува со *ai*. Првиот обид со заменувањето знакот *85 со *ai* во зборовите кај што тој беше употребен нè увери дека сме на добар пат, зашто почнаа да се откриваат грчки зборови дотогаш непознати од микенските натписи. Цитираните зборови $\alpha\upsilon\sigma\tau\acute{\eta}\rho$, $\alpha\upsilon\lambda\acute{o}\varsigma$, $\alpha\upsilon\lambda\iota\omicron\nu$, $\alpha\upsilon\phi\epsilon\tau\acute{\epsilon}\varsigma$ и познатиот име $\text{A}\acute{\upsilon}\gamma\acute{\epsilon}\Gamma\alpha\varsigma$ (= $\text{A}\acute{\upsilon}\gamma\acute{\epsilon}\alpha\varsigma$ или $\text{A}\acute{\upsilon}\gamma\acute{\epsilon}\iota\alpha\varsigma$ од подоцна) и др. не може да се смета за случајно совпаѓање, зашто такво совпаѓање немало кај обидите на другите филолози со вредностите si_2 , sa_2 (= sja), su_2 , po_2 и др. Сите „грчки“ зборови што ги добивале тие морале да се пишуваат со астериск (*) пред нив зашто ниеден од нив не бил документиран во грчките дијалекти од подоцна.

До истата комбинација има дојдено и американскиот научник Х. Ефрон, како што може да се види од неговата статија „*Mycenaean Greek: A Lesson in Cryptanalysis*“, објавена во спис. *Minos* VII, 1 од 1961. Тој самиот тврди дека нашата работа не ја имал прочитано и дека независно од нас дошол до без малу истите резултати и со многу слично образложение за повеќето откриени зборови, што може да биде уште еден доказ дека нашето решение е добро. Сепак кај некои зборови Ефрон го зема најчестото, обичното значење на грчкиот збор, како што стои во школските речници, на пр. кај *auloi* „pipes“, „grooves“ или кај *audesphi* „with speech symbols“ и *aude(s)wessa* „having speech symbols“, додека кај нас и зборот $\alpha\upsilon\lambda\acute{o}\varsigma$ е во специјална употреба и со специјално значење на технички термин за еден дел од уздата што се наоѓа во устата на коњот, за f e m o t , и има форма на цевка или шупелка, што може да се види и од изведениот збор $\alpha\upsilon\lambda\omega\tau\acute{o}\varsigma$ од еден стих на Ајсхил кај што е употребен изразот $\alpha\upsilon\lambda\omega\tau\acute{o}\iota \phi\iota\mu\acute{o}\iota$ ²⁰), како и од другиот изведен збор од истата област $\alpha\upsilon\lambda\eta\rho\alpha$ „узда“²¹), што одлично се слага со употребата на нашиот збор во серијата кај што се набројува колска одн. коњска опрема.

²⁰) В. Pollux, *Onomast.*, X 56 и глосата $\alpha\upsilon\lambda\omega\tau\acute{o}\iota \phi\iota\mu\acute{o}\iota$ кај Хесихија.

²¹) Видя ги глосите $\beta\lambda\eta\rho\alpha$, $\alpha\upsilon\lambda\eta\rho\alpha$ и $\alpha\upsilon\lambda\eta\rho\omicron\nu$ кај Хесихија и J. V. Hofmann, *Griech. etym. Wb.*, s. v. $\epsilon\upsilon\lambda\eta\rho\alpha$ (dot. $\alpha\upsilon\lambda\eta\rho\alpha$).

По една ретка и чудна случајност и Ц. Чадвик²²⁾, кај истиов збор, дошол до многу слично ако не и идентично значење со вредноста *si* за знакот *85: *85-ro = $_{-1}(e)iro$ (т. е. $\sigma\epsilon\iota\rho\acute{\omega}$ дуал од $\sigma\epsilon\iota\rho\acute{\alpha}$) „une paire de traits“; само што зборот $\sigma\epsilon\iota\rho\acute{\alpha}$ го има во основата вокалот *e*, а не *i* (*i*-то е од наставката *-ia*: * $\sigma\epsilon\iota\alpha$ од * $tue\gamma\iota a$, в. J. В. Hofmann, *Griech. etym. Wb.*, s. v. $\sigma\epsilon\iota\rho\acute{\alpha}$), а и дуалската форма се гледа дека е произволна, само за да се оправда вокалот *o* од слогот *-ro*, кој би бил, можеби, сосема во ред ако беше предаден со силабограмата *68= ro_2 одн. *rjo*, кога ќе се има пред вид како е зборот образуван²³⁾.

Нашата транскрипција и идентификација *auro* = $\alpha\upsilon\lambda\acute{o}\varsigma$ „џем“ како да се потврдува со името *teraureo* од пилската плочка Sa 22, што е по секоја веројатност генитив; но, дали е генитив на сингуларот од име на човек, или на дуалот од една ознака или име за чифтот коњи, како што се гледа од идеограмата и ознаката *ze* за чифт со бројот 1, не можеме да се определиме со полна сигурност. Името е секако сложено од *ter-* и *-aureo* и според В. Георгиев²⁴⁾ во вториот дел се крие елементот $-\alpha\upsilon\lambda\eta\varsigma$, како во зборот $\acute{\alpha}\gamma\rho\alpha\upsilon\lambda\eta\varsigma$. Според нас, во првиот елемент *ter-* може да се крие основата $\tau\epsilon\lambda-$ ($\tau\lambda\alpha-$) „држам“ а во вториот $\alpha\upsilon\lambda\eta\varsigma$, но овде со значењето веројатно како кај веќе спомнатото $\alpha\upsilon\lambda\acute{o}\varsigma$ од кноската плочка = „џем“, „узда“. Дека во *teraureo* не мора да се работи за име на човек а за поблиска ознака на предметот што се набројува (во нашиов случај на коњите), може да се види од натписот Sa 287 кај што се набројуваат колца (пак 1 чифт) со поблиската ознака *akuro dedemeno* т. е. $\acute{\alpha}\rho\gamma\upsilon\rho\acute{o}\omega$ (инстр. синг.) $\delta\epsilon\delta\epsilon\mu\acute{\epsilon}\nu\omega$ „врзани со сребро“ (се разбираат ко л ц а т а), што му одговара на изразот *kako dedemeno* = $\chi\alpha\lambda\kappa\acute{o}\delta\epsilon\delta\epsilon\mu\acute{\epsilon}\nu\omega$ „врзани (т. е. опковани) со туч“ од Sa 794 (спор. го изразот *kakodeta* = $\chi\alpha\lambda\kappa\acute{o}\delta\epsilon\tau\alpha$ scil. $\kappa\acute{\upsilon}\lambda\lambda\alpha$ „колца опковани со туч“ од кноската плочка So 894.2). Во тој случај би имале ознака на коњи што лесно се заузднуваат, што ја држат (т. е. поднесуваат, трпат) уздата, добри за впрегнување (в кола); спор. го изразот $\epsilon\upsilon\eta\nu\iota\omicron\varsigma$ и $\delta\upsilon\sigma\eta\nu\iota\omicron\varsigma$ и, особено, $\omicron\upsilon\delta\delta\acute{\epsilon}$ $\pi\rho\omicron\sigma\iota\acute{\epsilon}\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma$ $\tau\acute{o}\nu$ $\chi\alpha\lambda\iota\nu\acute{o}\nu$ кај Полукс (*Onomasticon*, I 195; 197—198). Туку, и ако би се работело за името на нивниот притежател, пак би можел зборот одн. името да биде симболично и да е во врска со неговото занимање, зашто би можело да значи (да се преведе со) „уздодржец“. Во конкретниов случај е помалку веројатна претпоставката дека во првиот елемент се крие зборот $\theta\upsilon\rho\alpha$ „врата“, предаден во формата $\theta\epsilon\rho\iota(\alpha)$ со

²²⁾ Во *Études mycéniennes*, стр. 90.

²³⁾ Ни обидот на R. Wild (во статијата „Zu einigen Termini der knossischen Wagen-tafeln“ во *Kadmos* I 2 стр. 126—129) не придонесува ништо повеќе со идентификацијата $\theta\chi\iota\rho\acute{o}\varsigma$ од * $\theta\sigma\tau\alpha\iota\rho\acute{o}\varsigma$ (од * $\delta\eta\chi\tau\iota\text{-}i\omicron$) т. е. со вредноста *twa* за *85, зашто токмо кај овој збор формата на зборот не одговара: вокалот *a* во првиот слог одн. $-\alpha\rho-$ од вокалното $-\tau\omicron-$ не е во ред за ахајскиот дијалект од ова време кај што $-\tau\omicron-$ редовно дава $-\alpha\rho-$ или $-\alpha\omicron-$, а не $-\alpha\rho-$ (ни $-\alpha\omicron-$), спор. ги зборовите *topeza* = $\tau\omicron\rho\epsilon\pi\epsilon\zeta\alpha$ (= $\tau\rho\acute{\alpha}\rho\epsilon\pi\epsilon\zeta\alpha$), *tono* = $\theta\acute{o}\rho\nu\omicron\varsigma$ (од * $\theta\eta\rho\iota\nu\omicron$), *getogorori* = * $\tau\epsilon\tau\rho\acute{\alpha}\rho\omicron\pi\omicron\phi\iota$ (= * $\tau\epsilon\tau\rho\acute{\alpha}\rho\omicron\delta\text{-}\phi\iota$), *woze* = $F\acute{o}\rho\epsilon\zeta\epsilon(\iota)$ од * $w\eta\rho\gamma\text{-}j$ итн.; од друга страна и во вториот слог не би ја очекувале силабограмата $-\alpha\omicron-$ ами $-\alpha\omicron_2$ (= *rjo*).

²⁴⁾ Во „Второе дополнение к Словарю крито-мик. надписей“, s. v.

²⁵⁾ В. Pape-Benseler, *Wb. d. griech. FN*, s. vv.

констатираната за овој дијалект фонетска црта на предавање краткото *и* понекогаш со *e* (в. понатаму стр. 160—61), иако во тој случај би имале име одн. збор документиран од подоцна — *θυραύλης* (в. го и глаголот *θυραυλέω*) одн. *θύραυλος* (cf. *ἀγραυλής* и *ἀγραυλος*) „што стои надвор (од куката)“, „што се наоѓа под ведро небо“. Меѓутоа во грчките лични имиња *Σπονδαύλης*, *Πυθαύλης*, *Δυσαύλης* и, можеби, *Τριτηραύλης* и *Τρισαύλης* вториот елемент *-αύλης* има врска со *αὐλός* „шупелка, кавал“ а не со *αὐλή*, *αὐλιον* „двор“; „оградено место“, „трло“.

Во зборот *αἶδος* во инстр. плур. *αἶδεσφι* и во придавката *αὐδέ(σ)-φεσσα* како епитет на една *ἑσχάρα* ние гледаме само една специјална форма со многу ретка вокална алтернација од зборот *οἶδας* или *οἶδος* со значење „праг“ или „подлога“ (= и з д и г н а г п о д), а не грчкиот збор *αὐδή* (= *αὐδέ*) „глас“, „говор (човечки)“. Горното значење „подлога“ како да се потврдува и од Хесихиевата глоса *ἔδη... ἢ στρώματα*.

Со жалење констатираме дека и Чадвик и Палмер²⁶⁾ продолжуваат да се вртат околу невозможните комбинации со една вредност *si* или *su* одн. *sa* и *sja* за знакот *85, можеби и затоа што веруваат дека неговата слика претставува свинска глава, а свињата на грчки се вика *σῦς* (но и *ῥς*!) и *σίαλος*, иако може да се работи и за кучешка и со сè што сликата на говедска глава од линеарното **В** не го означува слогот **gwo* нито *go* (според грчкиот збор *gwois*=*βοῦς* за говедо) а *tu*, а пак главата на овен или мачка го означува слогот *ta* а не *wa* или *o* (според грчките зборови *Φαρήν* и *ἄφις*) ниту *ga* ни *ai* (според *γαλῆ* или *αἴλουρος*). Можеби треба да се тргне од ономаатопејскиот звук на говедото *tu* и на мачката *ta* (кога последниов би означувал глава на овен, би требало да се очекува вредноста *be* или *te*). Ако е така со *tu* и *ta*, би можело да се земе дека и кај слогот *au* за *85 имаме предавање на ономаатопејскиот звук што се слуша од кучето кога лае, зашто главата од силабограмата *85 е колку свинска толку и кучешка.

Изненадува исто така жалосниот факт дека авторот на првата граматика на микенскиот дијалект А. Вилборг²⁷⁾ од Гетеборг не најде за потребно покрај другите обиди за разрешување на силабограмата *85 да го спомне и нашиот, иако нашата статија беше објавена во Жива Антика од 1958 и можеше да ја прочита зашто Гетеборг го добива нашето списание, како што тоа го стори белгискиот научник L. Derooy во прирачникот *Initiation à l' épigraphie mycénienne*, Rome 1962, стр. 94.²⁸⁾

²⁶⁾ В. ги нивните последни работи — од Палмер цитираните две книги: *Mycen. & Minoans I. c.* и *The Interpretation of the Mycenaean Greek Texts*, стр. 22, 107, 240 и 481, а од Chadwick (и Lydia Baumbach) статијата *The Mycenaean Greek Vocabulary*, објавена во *Glotta*, XLI 2 (1963) под соодветните зборови.

²⁷⁾ *A Tentative Grammar of Mycenaean Greek*, Göteborg 1960, стр. 30.

²⁸⁾ Горниот пропуст на Vilborg го одбележува A. Heubeck (во приказот на неговата „Микенска граматика“) во *Indogermanische Forschungen* 66, 3 (од 1961) стр. 309. — И Hugo Mühlestein во приказот на делото од Gallavotti и Sacconi, *Inscriptiones Pyliae ad Mycenaean aetatem pertinentes*, објавен во *Gnomon* 35 (1963) стр. 275—279, на стр. 275 се изјаснува повеќе за вредноста *au* за *85 со следните зборови: „... Da ist die Umschrift von 85 mit zu wohl nicht glücklich; man denkt neuerdings mit einigen Gründen an *au*, aber vorläufig dürfte am besten immer noch die Reihennummer dienen“ (подвлеченото е наш! — М. Д. П.).

Сличен и за нас не многу разбирлив став имаа некои колеги кон резултатите на В. Георгиев и долго време, покрај другото, одбиваа да ја примат од него предложената вредност *qa* за силабограмата *16, пишувајќи постојано и тврдоглаво *pa*₂, и одвај дури пред кратко време се согласија најсетне, повеќето, дека вредноста *qa* е единствено правилната.²⁹⁾

Во понатамошниот текст ќе се сретиме уште неколку пати со истава оваа „принципиелност“ на истите колеги, кои за бораваат доста често дека единствениот правилен принцип и став во науката може да биде вистината и дека целта нејзина т.е. на науката треба да биде и е пред сè друго барањето и откривањето нејзино — на вистината.

ЕДНА ФОНЕТСКА ОСОБЕНОСТ НА МИКЕНСКИОТ ДИЈАЛЕКТ

Истата 1958. година, во нашите белешки *Poroeketerija, Koterija* и *Pakoto apetemene*³⁰⁾ како и во 1960. година, во белешката *Apedoke et l'absence de l'augment dans le grec mycénien*³¹⁾, илустриравме со неколку примери една особеност на микенскиот дијалект што не беше дотогаш забележена: тоа беше колебањето и мешањето на гласовите *u* и *e*. Ова беше, навистина, забележено кај зборот **paraku* во неговите форми *parakuwe(ge)* и *parakewe(ge)*, само што не му беше посветено нужното внимание и беше разбрано како резултат на нормалната вокална алтернација на *u*-основите (каква што е позната од грчките именки *ῥάστω* — *ῥάστερος* *πῆχυς* — *πῆχερος* и од придавките од типот *βαρός* — *βαρέρος* и сл.). Иако беше забележено колебањето на *e* и *i*, како и на *o* и *u*, кај овој дијалект, сепак филолозите не го видоа и колебањето на *u* и *e*, ќе го уточинеме, на краткото *u* со краткото *e*, што го забележивме ние и кај зборовите *apetemene* и *poroeketerija* а подоцна и кај формата *apedoke* нам. нормалната микенска безаугментна форма *apudoke*, а не само кај *parakuwe* — *parakewe*.

Зошто не можеа филолозите да го забележат ова колебање, кога е тоа сосем очигледно кај двојните форми со исто значење *parakuwe/parakewe* и *apudoke/apedoke*? Затоа што, како рековме, во првиот случај гледаа траги од вокалната алтернација, а во другиот не можеа да се ослободат од заблудата дека во *apedoke* се криела аугментирана форма³²⁾ иако во овој дијалект ова би бил единствениот пример на глагол со силабичен аугмент, зашто формата *apeeke* може да биде разрешена како перфект. И нам порано *apedoke* ни имаше избегано од вид, зашто во него ја гледавме нормалната атичка аугментирана форма. Но,

²⁹⁾ В. денес и кај L. Derooy, *Initiation à l'épigr. mycén.*, стр. 90.

³⁰⁾ В. Жива Антика, VIII, стр. 236; 240 и 294.

³¹⁾ Ibid., X, стр. 324.

³²⁾ В. Docs. стр. 88, кај што формата *apedoke* се зема како аугментирана со извесна резервираност, додека кај E. Vilborg (*o. c.*, стр. 104 и 106) како с и г у р н а („The syllabic augment is generally absent. . . The only certain exception is *apedoke*. . .” подвлеченото е наше! М. Д. П.).

како тоа да немаме ни една друга форма со аугмент (силабичен) во овој дијалект, иако се јавуваат глаг. форми во историски времиња (имперфект, аорист и плусквамперфект), туку секогаш неаугментирани? Одговорот е, според нас, кус и прост: затоа што овој дијалект не познава воопшто аугментирани форми кај историските времиња на глаголите, а и онаа што ни се чинеше дека е форма со аугмент — *apedoke* — не е тоа, ами просто форма со специјалната микенска фонетска црта кај што краткото *u* може да се замени со исто така краткото *e*, како што се среќава и кај формите *parakuwe/parakewe* и кај зборот *aretemene* (во дуал што се слага со именката *pakoto*), што ние го идентифициравме како *д и ј а л е к т н а ф о р м а* на познатата грчка придавка *ἀπύθμην* (= *ἀπυθόκωτος*), привативна форма изведена од именката *πυθμήν* „дно“, „газер“, употребена како епитет и детерминатив на големите глинени садови со тесно дно, како што се и *πίθος*-ите „куповите“, кои обично се закопуваа в земја за да ја добијат својата нужна стабилност. Во случајов и се работи за такви два големи садови (*φάκτω* „купови“, в. ја глосата *φάκτω* кај Хесихиј) со тесен газер, како што може, донекаде само, да се види и од нивната идеограма на натписот (PY Ta 709). Истоово колебање ние го забележивме и во зборот *poroeketerija*, што го идентифициравме како изведенка од именката *χυτήρ* со посесивната наставка *-ιος* одн. *-ια* (од ср. род *-ιος* во пл.) или со диминут. наставка *-ιον* плур. *-ια* и со префиксите *про-* и *ἐκ-* нам. *προεχυτήρια* и значењето „црпка“ одн. помал сад (веројатно со долга рачка) за црпење и претурање течност од еден голем во друг сад, иако ваква сложенка не е позната од подоцна (т. е. со обата префикси), а документирани се формите *προχυτήρια* и *ἐκχυτήρια*. Во нашиов случај, според тоа, би имале контаминирана форма — со двата префикси — и со типичното за овој дијалект колебање одн. замена на *u* со *e*: *προεχυτήρια* од *προεχυτήρια*³³).

Спомнатата и утврдената од нас фонетска црта на еден вид вокална алтернација *u/e*, специфична за ахајскиот дијалект од микенската епоха, не му е сосема непозната на стариот грчки јазик од подоцна, кај што се констатирали колебањата во зборовите: *ἐλυμος/ἐλεμος*, *θέλυμον/θέλεμνον*, *ἀγυρμός/ἀγερμός*, *κυλλόν/κελλόν*, *ὄξυα/ὄξεα*, *πτύον/πτέον*, *σύρρος/σέρρος* и др.). Можеби во овие вокални „алтернатии“ не се работи за онаква пр ав и л н а апофонија, со која се карактеризира извесна морфолошка или лексичка особеност, како што се алтернациите кај разните основи од II (*o-*) и III (основите на *i* и *u*) деклинација или кај разните глаголски основи за обележување времето, бројот или залогот, ами само за извесна локална црта и особеност на говорот од едно место или потесна област. Како и да е, оваа фонетска црта треба да се одбележи, а ние веруваме дека таа ќе ни помогне и подоцна во идентифицирањето на некои од останатите непознати и неидентифицирани зборови и имиња од микенските натписи од Кнос, Пил, Микена и др.

³³) И од идеограмата што се наоѓа зад зборот *poroeketerija* се гледа дека се работи за (мал) сад со долга рачка, во вид на една голема лажича, кој служел за претурање течност од еден (поголем) сад во друг: в. ја фотографијата на плочката во AJA 62, 1958, Plate 40, Fig. II.

PARAKU, PARAKUWE/PARAKEWE, PARAKUJA

Кога се допревме до овој интересен збор во врска со неговата фонетска страна, со карактеристичното колебање на слогот *ku* во *ke*: *parakuwe/parakewe* во инстр. синг., треба да се запреме и на неговото значење и употреба. Зборот е употребен во серијата Та, кај што се набројува и опишува скапоцена, уметнички изработена мобила (столови, маси, столчиња и друга посатка), и тоа, четири пати во плочките Та 642, Та 714 и Та 715, и сите четири пати во истиот падеж (инстр. синг.), зависен од глаг. партицип *ajameno/a*. Според местото кај што се јавува и употребата во текстот, се гледа дека означува некаков материјал за украсување, како што е златото, филдишот и лазурот („*lapis lazuli*“ = *kuwano*), спор. го изразот *ajameno kuwano parakuweqe kirusoqe* „украсен со лазур, со *P(?)* и со злато“. Три од четирите пати е сврзан со лазур: *kuwano parakuweqe* (два пати во Та 714.1 и 3) и *kuwanogqe parakeweqe* (еднаш во Та 642.1); само еднаш е употребен сам покрај *ajameno* во Та 715.3 (*topezo... enewo pezo ajameno parakuwe*).

Според Георгиев³⁵), зборот е идентифициран со грчката придавка βραχύς, што не дава јасно и приежливо значење. Вентрис ја спомнува оваа можност со забелешка дека ајолската форма на придавката гласи βρόχυς. Тој ја цитира и сугестијата на Н. Mühlestein³⁶) да се идентифицира зборот *p.* како *φιλ-αργύς или *παρ-αργύς како „ахајска форма“ за ἄργυρος „сребро“, која не е нигде документирана. Третата, најверојатната, можност, барем што се однесува до значењето на зборот, е неговото поврзување со академскиот *bagraqtu*, староевр. *baqeqet* „сма-рагд“³⁷). Тука треба да ја спомнеме и помалу веројатната варијанта на Палмер да му даде на зборот *p.* значење „калај“.

Иако значењето „сма-рагд“ (т. е. зелен скапоцен камен за украс каков што е синиот лазур) може да не задоволи и не е неверојатно, сепак не можеме да бидеме сосема задоволни со едно решение кое ни дава комбинации и идентификации надвор од грчкиот јазик. Ние не знаеме за една сигурна грчка изведенка од академското *bagraqtu*, а микенската транскрипција на подоцнешниот грчки збор *σμάραχος* би гласела **samarakodo* а не **paraku*.

Но, дали навистина нема ни еден грчки збор кој би можел и по форма а особено по значење повеќе да му се доближи на мик. **paraku*? Ние мислиме дека не се исцрпени сите можности за тоа. Кога би бил документиран зборот одн. формата што ја предложи Н. Mühlestein *φιλ-αργύς или *παρ-αργύς или кога би имале една заемка *βαραχός или *βαραγύς или сл., работата би била сосем уверлива и не би требало повеќе да се мачиме.

³⁴) За оваа фонетска црта в. R. Strömberg, *Griech. Wortstudien*, Göteborg 1944, стр. 46. За ахајскиот дијалект од микенската епоха таа беше констатирана за прв пат од нас во Ж. А. VIII (1958), стр. 236, 240 и 294.

³⁵) Во *Второе доволн. к Слов. s. v.*

³⁶) Според *Studies* за 1953—1955, стр. 26 (cf. *Docs.* стр. 239).

³⁷) Тоа е сторено прво од М. Вентрис во *Eranos* LII (1955) стр. 117, а потоа и во *Docs.* стр. 239.

Ние помислуваме на една постара форма од познатиот збор *σφραγίς* но не во обичното подоцнешно значење „печат“. Постарата форма би била **σφραγύς* (*и*-основа) а постарото значење „бесценет камен што се употребувал за прстени и служел како печат.“ Ова постаро значење е познато и од подоцна и документирано на повеќе места, како што може да се види и од речниците, особено од речникот на Н. Stephanus (s.v. *σφραγίς*). Значењето „скапоцен, бесценет камен“ е многу старо, познато уште од Херодот (кај Хомера не бил употребен зборот *σφραγίς* одн. *σφρηγίς*), III 41: ἦν οἱ σφρηγίς τὴν ἐφόρει χρυσοδέτος, σμαράγδου μὲν λίθου εὐῶσα... Тоа е сепак најјасно кај Ктесија, *In d.* cap. 5. περὶ τῶν ὀρῶν τῶν μεγάλων, ἐξ ὧν ἡ τε σαρδὼ δρύσεται καὶ οἱ ὄνυχες καὶ αἱ ἄλλαι σφραγίδες и кај Аристотела, *Meteorol.* IV д.9 (387b 17):... τῶν λίθων ἡ σφραγίς ὁ καλούμενος ἀνθραξ (во врска со ова значење на зборот *σφραγίς*, в. Schrader-Nehring, *Realex. d. idg. Altertumsk.*, s. v. *Edelsteine*, Bd. I, стр. 210). Постарата форма **σφραγύς* навистина не е нигде забележена подоцна, зашто можеби била потисната од изведената деминутивска со наставката *-ίς, -ίδος*. Дека во подоцнешната форма *σφραγίς, -ίδος* имаме изведенка од постарата **σφραγύς* одн. од основата *σφραγυ-*, кај што последниот вокал од основата *и*- прејдува во *w-* (*digamma*) пред вокалот *i-* и подоцна сосема се губи, можеби се гледа од должината на ова *i* од деминутивската основа *-id-* која е инаку нормална со краток вокал, зашто дигамата има такво својство, да ги продолжува вокалите од слоговите кај што таа се губи (*σφραγίς* е значи од *σφραγυ-ιδ-ς* одн. од постарото *σφραγυ-ид-ς*³⁹). Дали е зборот *σφραγίς* онаа заемка од акадекиот и преку чие посредништво дојдена во грчкиот, не можеме да кажеме. Во етимолошките речници тоа не може да се најде и етимологијата на *σφραγίς* во нив е означена како „непозната“⁴⁰).

По својата форма е многу близок до микенскиот **paraku* еден збор од кноските плочки *parakuja*⁴¹), што се среќава во сериите на текстил, кај што се набројуваат разни сорти на платна и ткаенини. Ние сме склони да го поврземе последниов збор како посесивна придавка или изведенка со познатата фем. наставка *-ia* одн. *ja* од **paraku*. Можеби има и во подоцнешниот јазик траг од овој збор во глосата на Хесихија *βραχίς γλαυκίονον ἱμάτιον*. Последнава форма е многу поблизу до акадеката основа *baraq-* и овде се работи, можеби, за вистинска заемка од некој семитски јазик, веројатно од феникискиот. Тоа што фонетиката на *σφραγίς* и *βραχίς* се разликува во голема мера, можеби укажува на разните патишта

³⁹) Прво во Minos VI (1957), стр. 63 (спор. *Mycen. & Min.*, стр. 151c.). — Ни предлогот на F. Householder (во *Class. Journ.* 53, 1957, стр. 380) за едно *plakus „foil“* (т. е. „лим“, одн. „метална плоча“) не може да задоволи ни од формална ни од содржинска страна.

³⁹) В. Е. Schwyzer, *Griech. Gramm.*, Bd. I стр. 228s cf. јон. *ξείνος* од *ξένος*, спор. керк. *πρόξενος*, ј. *μοῦνος* од *μόνος*, *οὔρος* од *οὔρος* (керк.), јон. *δείρη* од **δειρη*-ца, јон. *καλός* од *καλφός* (бојот.) итн. итн.

⁴⁰) В. на пр. Е. Voisacq или J. В. Hofmann, *o. c.*, s. v.

⁴¹) В. *Docs.*, стр. 319 (cf. *ibid.*, стр. 403, s. v.); спор. В. Георгиев, *С л о в а р ь*, s. v.

по кои влегле двата збора во грчкиот јазик. Судејќи по нивната микенска форма, тие можеле во ахајскиот дијалект од микенската епоха и да не се разликуваат т. е. да биле земени од истиот извор, само што подоцна, особено кај другите грчки групи, ситуацијата се менува и некои зборови и форми од ахајскиот одумираат или се заменуваат со нови форми и нови заемки.

MENOEJA, WEAREJA (WEA₂REJO), RAEJA, EREPATEJA (EREPATEJO)

Во истата серија натписи кај што се јавува и зборот **para*ки одн. формите *parakuwe/parakewe* и зборовите *audepi* и *audewesa*, во серијата на мобилата и посатката, покрај многуте познати грчки зборови за делови од намештајот, за разни скапоцени предмети и нивниот опис, за материјалот од кој се изработени и за нивната форма и украса, еден дел од материјалот и од формите одн. одделни зборови во тие куси описи, ограничени само на најбитното, остануваат или непознати или не сосема сигурно објаснети, како што може да се види и од разните обиди и разлики во објаснувањето на нивното значење и нивната идентификација⁴²).

Додека некои од зборовите се јавуваат повеќе пати, како што е случајот со *erepateja*, *raeja*, *weareja* кои се јавуваат и во формите *wea₂rejo* и *erepatejo*, од кои првиот е напoлно јасен: *erepatejo* и *erepateja* се сосема сигурно идентифицирани и објаснети како изведени придавки за ознака на материјалот *erepate* = ἐλέφας, -αντος „слон“, „слонова коска“ = „филдиш“ со наст; -εις, -εία, -ειον т. е. ἐλεφάντειος-α-ον „слонов“, „филдишен“. И зборот *raeja* како ознака на предметот *topeza*, кој е сигурно идентифициран како τράπεζα (во ахајската форма τόρπεζα со -or од -r-) „маса“, е јасен и изведен од грч. именка λάαα „камен“, значи λαεία „камена“ (машкиот род **raejo* досега не е документиран). По форма е многу слична до овие ознаката *weareja* (во Та 642: *Topeza raeja weareja ajatena*...) и *wea₂rejo* (во Та 714: *tono wea₂rejo ajateno kiwano parakuweqe kurusode*...). По наставката *-eja*, *-ejo* тој сосема личи на материјална придавка од типот на ἐλεφάντειος и λαεία а првиот дел, т. е. основата *wear-* потсетува на грч. именка во нејзината атичка форма *φέαρ* „пролет“.

Првата идентификација на зборот *weareja*/o појде од основата *wear*⁴³) и зборот беше сфатен како придавка изведена од него со значењето „пролетен“, „за пролет“ (т. е. *wea₂rejo* = *φεαρινός*), но значењето како да не го задоволи М. Вентрис, токмо поради материјалната наставка *-ejo/a* и поради тоа беше направен обид да се поврзе зборот *weareja*/o со грч. = *ύαλος* „(природно) стакло, кристал“, *ύάλειος* „стаклен, кристален“ (вака го објасни и Палмер). Второто објаснение како да е подобро, зашто води сметка и за формата и за значењето на зборот, а слогот *we-* нам. *и-* е сфатен како микенска особеност кај што може да дојде до сменување на силабограмите кога зборот одн. слогот започнува со *и-* одн. *и-* (спор.

⁴²) Покрај спомнатиот *parake/uwe* тука спаѓа и партиципот *ajateno/a*, именката *soweno* со нејзината придавка *sowenejo/a* (в. *Docs.* и *Morpurgo, Lex.* s. vv.).

⁴³) В. Георгиев, Второе дополн. к Слов., s. v.; поинаку Вентрис во *Epinos III* и *Docs.*, стр. 340.

ги дублетите *diwija*, *diuja*, *mewijo*, *meujo*, *naudomo* нам. **nawodomo* „храмоградител“ и др.)⁴⁴). Сепак треба да се одбележи дека една форма **wearo* со која би се означила именката ὄαλος, самиот материјал „(природно) стакло“, „кристал“, уште не е пронајдена меѓу материјалот што се опишува во овие натписи.

По својата форма, како и по местото во описот на материјалот, е сосема блиска до претходната ознака *menoeja* од Та 642.2 (*topeza raeja menoeja erepate ajamena qeqinoto audepi korupiqe*), која е позната само од ова место и од ниедно друго; наставката *-eja* потсетува на материјалните придавки, само што не е од нигде познат материјалот одн. именката *meno-*, иако е последнава форма забележена како генитив од μήν „месец“ за временска ознака во кноските (Fr 1 ss., Fh 1645, Od 5672) плочки. Вентрис ја поврза формата *menoeja* со овој грчки збор и ја сфати како ознака на надворешната форма т. е. облик на масата „во вид на месец, одн. полумесец“ за која во грчкиот јазик од подоцна го имаме терминот „μηνοειδής“ (сп. го и грчкиот збор *μηνίσκος* „(фигура на) полумесец“). Идентификацијата и толкувањето на Вентрис беше примено речиси од сите учени, а Е. Риш се обиде и формално да ја образложи и докаже формата *menoeja*, т. е. вокалот *-o-* од основата на зборот μήν како остаток од една проширена основа на истиов со долго *-o-*⁴⁵). Па сепак наставката *-eja* останува малку чудна зашто знаеме дека се употребува главно за изведување материјални придавки од дадените именки (спор. ἀργύρειος, χαλκίος, χρύσειος, σιδά/ήρειος, δούρειος од δούρειος и спомнатите погоре микенски форми ἐλεφάντειος и λαεία).

Ако е и формата *weareja/o* добро идентифицирана како ὄαλειος, -εία, тогаш е човек склон да помисли дека и во формата *menoeja* се крие поправо една материјална придавка од една именка *meno-* што би означувала некаков материјал⁴⁶). Покрај материјалот *kuruso* (= χρυσός) „злато“, *kiwano* (= κώνιος) „лазур“ **erepa* (= ἐλέφανς) и **paraku* (= μαράχδος одн. σφραγίς од *σφραγῆ-ид-ς „смарагд“ и покрај придавките *raeja* (= λαεία) „камена“, *erepateja/o* (= ἐλεφάντειος „филдишен(а)“, *kurusa* (= χρυσαῖ од *χρυσία) „златна“ и *kiwanijo* (= κώνιος) „лазурен“ би можеле да очекуваме и еден збор *meno-* со кој би се одбележил еден вид скапоцен камен од друга, можеби црвена, боја и нијанса, ако водиме сметка дека жолтата боја и нијанса се добива со употребата на скапот *zaišo*, белата со скапоцениот *filgini*, сината одн. модрата со исто така скапиот *lazur*, прозрачната со *ipriodnoito siaklo* одн. *krisital*, а зелената со бесценетиот *smaragd*.

Ние не знаеме и не можеме да кажеме со сигурност дали во дадениот случај не се работи за еден вид камен кој подоцна се нарекувал Λάκαινα (scil. λίθος) и дали можеби не е последниов во врска со она што читаме кај Павсанија (III 23, 11: "Ἀκρα δὲ ἐς τὸ πέλαγος κατὰ τὴν πόλιν ἀνέχει καλουμένη Μινώια καὶ ὁ μὲν κόλπος τι ἔχει διάφορον ἢ ἕσαι κατὰ τὴν Λακωνικὴν ἄκραι θαλάσσης εἰσὶν ἐκβολαί. αἰγιαλὸς δὲ ὁ

⁴⁴) B. Docs, стр. 79; спор. M. Lejeune, *Mémoires*. . . IV, стр. 64, н. 23.

⁴⁵) B. E Risch, *Frühgeschichte d. griech. Sprache*, во Mus. Helv. 16 стр. 222.

⁴⁶) Спор. L. Palmer, *A Mycenaean Tomb Inventory*, Minos V I (1957), стр. 63.

ταύτη παρέχεται ψηφίδας σχῆμα εὐπρεπεστέρως καὶ χροῶς παντοδαπῆς. Од текстот на Павсанија се гледа дека описаните камчиња биле разнобојни, од еден вид шарен мермер, кој служел за изработка на скапоцени предмети, како што може да се види и од најдените предмети во Микена, меѓу кои има и садови одн. вази изработени од таков камен⁴⁷⁾.

Судејќи по името на лаконскиот брег Μίνωα, кај што се наоѓаат оние шарени камчиња, како што ни раскажува Павсанија, човек не може да не го поврзе името на местото со микенската форма *тепоеја*, дотолку побргу кога знае дека и основата на Μίνωα е иста со името на митскиот крал на Крит Μίνως, кое според Etymol. magnum може да се пише и Μείνωσ. Формата *тепоеја*, како што подвлековме, може да биде материјална придавка на -εια, изведена од една именска основа μῆνο- или μεινο-, што би го означувала материјалот, во дадениов случај каменот кој подоцна можел да биде наречен и по местото одн. крајот или областа од кај се добивал — Λάχαινα (scil. λίθος) = lapis Lacedaemonius. Дали можел тој порано, во микенско време, да носи и едно постаро име кое би било во потесна врска со името на местото од кај што се вадел, ако се утврди дека близу до старата Μίνωα навистина има траги од каменолом, а брегот Μίνωα се наоѓа во Лаконија? Каменот можел од друга страна да го добие своето име по името на местото од кај што се вадел, како што се гледа од подоцнешното име Λάχαινα кој е, по својата форма, еден етникон. И формата *тепоеја* би можела да биде еден етникон од женски род за определување потеклото а потоа и видот на каменот одн. предметот кој е од него изработен, со наставката -εια изведена од машкиот род на -εύς, како на пр. епитетот на богињата Афродита Κυθέρεια.

Од друга страна би можел човек да го поврзе името на материјалот одн. формата *тепоеја* со ретките зборови и глоси μινώ (= βᾶτου καρπός) „капинка“ или μινώα „еден вид лоза“ (според Хесихија), така наречени веројатно по бојата на плодот „(црно-) црвена“, или глосите μῆνιον кај Диоскорида за цветето „пеонија“ одн. μῆνιον (εἶδος ἄνθους) „вид цвеќе“ според Теогноста или Хесихиевата глоса μίνιον τὸ βλίτον λάχανον, ἢ μιννάβαρι и по неа пак μίνιον ἀρωματικόν τι (lege: χρωματικόν τι, cf. H. Steph. *Thes. Gr. l.*, s. v.). Последната е секако во врска со латинскиот збор за „црвило“ *minium*, кое според старите етимолози било во врска со името на реката Minius (= Мишо) во Шпанија. Како и да е, на сите овие глоси може да им биде заедничка не само надворешната форма, ами и заедничката одлика со која сите се карактеризираат, а тоа е црвената боја и кај цветето „пеонија“ и кај „морковот“ и кај „диноберот“ одн. „првилото“. Зборот можеби не е грчки, но не е исклучено да е предгрчки и да живеел во грчките говори од најстаро време уште од „микенските“ Ахајци или можеби од „Минојците“, како што би можел човек да помисли според глосите μινώ („капинка“) и μινώα („вид лоза“ — „минојска“).

⁴⁷⁾ Види ја сл. 22 на стр. 23 од *The Mycenae Tablets II*, сепарат од Transactions of the American Philological Society, New Series — Vol. 48, Part 1, Philadelphia 1958) — наречен тука lapis Lacedaemonius.

KARO, KENIQE/TEWE (?), KARAREWE

Интересна е кноската плочка F 841 (+863) кај што се среќаваат покрај името на местото *Paito* (= Φαιστός) и личното име *Misarajo* со евентуалниот патронимик *Sapitinewejo* и зборовите *suza*, *kapo*, *erawa*. Според Е. Л. Бенет, како што го цитира и В. Георгиев (во својот С л о в а р њ, s. v.), зборот *kapo* е сфатен како *κᾶπος* (= κῆπος) „градина“, а според Вентрис и Чадвик (*Docs.* стр. 219) тој е растолкуван како *καρτός* „плод“. Појдувајќи од идеограмите тука би можело да се работи навистина за плодови а не за стебла, само што пречи формата (на зборот) *suza* со која нормално се бележи стеблото „смоква“ а не плодот, значи *συχέα* од *συχία* > **sukja* (= *suza*); од друга страна и бројот без никаква друга ознака покрај зборовите *suza* и *erawa* како да зборува за стебла. Определената мерка на житото, во дадениов случај, и не мора да покажува колку жито има, ами ја означува големината на земјиштето што е посеано со жито, како што се мери често и ден-денес големината на нивата со бројот на мерките за волумен, со к у т л и, о с м а ц и и ш и н и ц и; големината пак на една овошна градина се мери со бројот на стеблата, како што се гледа и од кноските плочки.

Ако е ова така, тогаш и зборот *kapo* на ова место треба да означува не плод ами градина, а тоа што се употребени идеограми за плодовите, а не за стеблата, не би требало да се сфати сосема буквално зашто може да се работи за обична замена на нивните ознаки кои, впрочем, и не се разликуваат толку многу едни од други, особено идеограмата на смоквата. Или, ако инсистираме на плодовите, би требало да примиме дека кај зборот *suza* имаме погрешна форма нам. *σῦμα*, а во *kapo* непотребно нагласување на зборот *καρτός* кој би се подразбирал од самата идеограма на маслинката (плод), ако е осакатениот збор што започнува со *e-* зад зборот *kapo* добро реконструиран со *e[rawa]*. Ако пак се работи за стебла, зборот би можел да се реконструира и како *e-[rawao]* во изразот *kapo erawao* (= *κᾶπος ἐλαιῶων*) „маслинова градина“ зашто во врска со зборот „градина“ е поприроден плуралот „од маслинки“, = „маслинов“ одошто сингуларот „(градина) од маслина“. Туку и самиот израз *kapo e[rawa]* или *e[rawao]* како да ја исклучува првата можност, т. е. значењето „плод“ на зборот *kapo*, зашто веднаш по него се повторува зборот *erawa* и идеограмата на маслинка со бројот „46“, па по него пак следува зборот *erawa*, дури и кога би се работело за разни сорти маслинки. Значењето *градина* за *kapo* (= *κᾶπος*, ат. *κῆπος*) е многу поприродно особено поради целиот израз *kapo e[rawao]* = *κᾶπω* (*ἐλαιῶων*), што може да биде еден инструментал синг. со аблативно значење „од градината“ (одн. „од маслиновата градина“), ако се работи во натамошниот текст за плодови, а *κᾶποι ἐλαιῶων* „во маслиновата градина“ би бил локатив, ако станува збор за стебла, како што би излегувало од формата *suza* = *συχία* „смокви (стебла)“ Повторувањето на зборот *erawa* = *ἐλαιῶαι* во овој инаку доста фрагментарен текст би можел да означува разни сорти маслинки, само што тоа не е сосема видно поради фрагментарноста на плочката. Затоа е малу чудна постапката на Чадвик да не ја спомне оваа можност во неговата последна работа

околу речникот, објавена во Glotta од 1963.⁴⁸⁾ Уште почудно е неговото цитирање кај грчкиот збор *σῦζον* директно формата *suza*, иако оваа е изведена форма со наставката *-ia* т. е. **sukija* од *συκία* = ат. *συκέα*, *συκῆ*.

Интересна е формата *kunige/tewe*(?) од микенската „пломба“ одн. печат MY Wt 503, како што чита Чадвик во својата статија „Inscribed Sealings from Mycenae“ (во *Eranos* 57 од 1959, стр. 4) нам. поранешното *kezoge/tewe* (како што читал E. L. Bennett во *The Mycenae Tablets II* стр. 87). Со извршената поправка во втората силабограма од *zo* во *ni* и со убедливото образложение што го даде авторот на истото место се доби ознака на еден предмет од домашната употреба; според толкувањето на Чадвик зборот *kenigetewe* би требало да се транскрибира како *khernigwtewes* во врска со глаголот *χερνιπτομαι* и би значел „леген(и) за миење раце“. Основата на зборот и значењето не се а priori невозможни, само што завршокот *-tewe* ниту од натписот ниту од „грчката“ форма на овој предмет не е сосема јасен ни уверлив. Иако тука Чадвик има извесна предност зашто натписот на печатот го чита од автопсија, што ние не можеме засега да ја имаме, сепак како што го ревидира читањето на вториот слог (од првобитното *-zo-* во *-ni-*), можеби не ќе згрешеше ако го ревидираше и читањето на двата знака од вториот ред, зашто таква форма од грчкиот јазик не само што не е позната, ами не е ни возможна, мислиме на транскрибираната *khernigw-tewes* и на читањето *kenige/tewe*. Затоа ние и ја одбележивме со „?“ . Ако е сигурен знакот *-te-*, што не можеме да видиме сосема јасно од фотографијата, тогаш сигурно не е на свое место последниот знак *-we*, зашто и од фотографијата не може сосема јасно да се согледаат основните црти на *we*, а тоа се гледа особено од горната хоризонтална црта, предадена доста верно и на приложениот цртеж покрај фотографијата.⁴⁹⁾ Ние и кај предадениот прв знак од вториот ред, барем од репродукцијата на фотографијата, гледаме остаток од една коса цртчица десно и горе, како што се завршува обично силабограмата *wi*, што може да биде и подоцнешна случајна пукнатина, но би било малу необично толку ниско да стои знакот *te*, особено кога е тој сомнителен покрај знакот *we*. А еве зошто: во грчкиот јазик од подоцна зборот што значи *леген за миење раце* гласи или просто *χερνιβιον* или *χερνιβεϊον* или *χερνιπτρον* или, *χερνιπτήρ*. Со оглед на фактот дека во истиов јазик имаме и форма *ποδαρνιπτήρ*, за „леген за миење нозе“ т. е. изведенка со наставката *-τήρ*, би можела да се очекува и тука формата **χερνιπτήρ* за „леген за раце“, особено кога се има пред вид честата употреба на наставката *-τήρ* кај микенските зборови. Според тоа, ако е знакот *-te-* сигурен, вториот одн. последниот знак би требало да биде *-re*, со што би се означил плуралот или дуалот на дадениов збор за обележување неколку или барем два предмета. Но, би можела да биде и нашата забелешка во врска со првиот знак оправдана и тогаш нам. знакот *te* да се очекува *wi*. Во тој случај последниот знак би можел да биде или *-jo* или *-ja* та би се добила формата **keniqewijo* или **keniqewija* што би се поклопила со подоцнеш-

⁴⁸⁾ Chadwick—Baumbach, *o. c.* s. v. *ἐλαία* и *καρπός*.

⁴⁹⁾ *Ibid.*, стр. 65.

ната $\chi\epsilon\rho\nu\beta\epsilon\acute{\iota}\omicron\nu$ одн. плурал $\chi\epsilon\rho\nu\beta\epsilon\acute{\iota}\alpha$ од постарото **khernigwewion* или **khernigwewia*. Бидејќи последнава форма е изведена од една попроста **khernigweus*, *-ewo:*, не би била невозможна и формата *keniqewe*; а тогаш би бил излишен слогот *te*. — Како и да е, формата *keniqetewe* не е во ред.

Во врска со реконструкцијата на формата **kherniqwtewes* и нејзиното поврзување со глаг. $\chi\epsilon\rho\nu\acute{\iota}\pi\tau\omicron\mu\alpha\iota$, нашата најсериозна забелешка е токмо во врска со т а а г л а г о л . ф о р м а, која е типична за атичкиот дијалект, особено што се однесува до елементот *-t-*. И кога би се изведувале именките на *-εύς* директно од глаголи, а не од попусти именки, формата на *-τεύς* не би била во ред зашто елементот *-t-* го има во атичката редакција на глаголот, согласно со законите на атичката фонетика, кај што елементот *-j-*, со кој се изведува презентската основа од глаголската кај една низа глаголи, во врска со лабијалите и лабиовеларите од основата, со *-p-*, *-b-*, *-ph-*, и со *-gw-*, *-kw-*, *-kwh-* дава *-t-*. Надвор од атичкиот дијалект, особено кај лабиовеларите, тој елемент поинаку се предава. Покрај атичката форма $\nu\acute{\iota}\pi\tau\omicron\mu\alpha\iota$ одн. $\nu\acute{\iota}\pi\tau\omega$, овој глагол е познат и во неатицката форма $\nu\acute{\iota}\zeta\omega$, како што би гласел по секоја веројатност и во ахајскиот дијалект од микенската епоха; според тоа ние би очекувале на нашиов натпис, ако би било правилно изведувањето на Чадвик од глаголот а не од една попроста именка, една форма **kenizewe* како што може да се види и од идентификацијата на зборот *iza = iqija* „кола“, во врска со простиот збор *iqo = ikwos* одн. $\acute{\iota}\pi\tau\omicron\varsigma$ „коњ“, како што предложи Х. Милештајн, што мислиме дека е духовито и беспрекорно⁵⁰). И кога би биле последните два знака (од вториот ред на „печатот“) сосема сигурни, мислиме дека не би можел човек без никаква резерва (или барем забелешка) да ја изврши идентификацијата на зборот од натписот и да го поткрепи со атичката форма на глаголот $\chi\epsilon\rho\nu\acute{\iota}\pi\tau\omicron\mu\alpha\iota$. Но инаку и не би можела да се оправда формата *keniqetewe*, зашто наставката не е *-τεύς* а *-εύς*. Затоа, повторуваме, требаше да се изврши проверката на слогот *-we* од автопсија. Веројатно од истите сообраќенија и J. Taillardat (во Nestor од 1 март 1964 стр. 313), сакајќи да ја оправда формата и етимологијата на * $\chi\epsilon\rho\nu\acute{\iota}\pi\tau\tau\eta\acute{\iota}\phi\epsilon\varsigma = keniqetewe$ појде од една елиптична, но недокументирана и, по секоја веројатност, нереална форма * $\chi\epsilon\rho\nu\acute{\iota}\pi\tau\omega\upsilon$ scil. $\acute{\upsilon}\delta\omega\rho$ „Eau lustrale“.

Ние не можевме да се убедиме дека и двата знака од вториот ред на натписот се точни, особено пак последниот, кој ни во транскрипцијата на скицата не личи сосема на *we*. Ако сепак се покаже дека се точни, тогаш би морало да се претпостави дека се работи за грешка на писарот, кој во последниот знак се збркал и нам. *re* написал еден знак многу близок до *we*; велиме „многу близок“, зашто и од пртежот на Чадвик, како што видовме и погоре, се гледа дека во својот горни крај не е обичен со својата хоризонтална црта.

Третиот збор од последново заглавие е познат и од кноските и од пилските плочки. Тоа е плуралната форма *kararewe*, која на

⁵⁰) H. Mühlestein, *Zur mykenischen Schrift; die Zeichen za, ze, zo*, во Museum Helveticum 12, 1955, стр. 124.

кноската плочка Ус 778 е проследена со идеогр. № 210 на сад од типот на „stirrup-jar”, а од пилската плочка Fr 1184 се гледа дека садот слу-жел како мерка за масло. Според В. Георгиев зборот би бил изведен од *καλός и *ἀρέύς (од глаг. ἀρύω) и неговата грчка транскрипција би била *καλαρέύς⁵¹), а според авторите на *Docs.* (Вентрис и Чадвик) би можел да се транскрибира како *klarewes* и да се изведе, според тоа, од простиот грч. κλᾶρος = κλῆρος или да биде изведенка од κραῖρα „глава” („head”, „grow”?), и да се транскрибира како κραρέύς(?)⁵²). Според нас, ни една од дадените и цитираните транскрипции и етимологии на спомнатив збор не е уверлива.

Американскиот научник Ф. Хаусхолдер прикажувајќи ја книгата *The Decipherment of Linear B* од П. Чадвик во *Class. Journal* 54 од 1959, на стр. 379 изнесе една своја транскрипција *khlarewes* „stirrup-jars” и етимолошки го поврза со глосата χλαρόν ἐλαιηρός κώθων кај Хеси-хија. Во меѓувреме и ние независно од него имавме дојдено до истата комбинација, уште пред да се појави приказот на Хаусхолдер, само што не го имавме објавено тоа. Затоа пишувавме подоцна во Ж и в а А н т. XI (1961) и се согласивме на полно со решението на Хаусхолдер приведувајќи ја и глосата χλαρά· ψαιστὰ ἐν ἐλαίῳ (од Хесихија) за да ја потврдиме уште еднаш правилноста на новата транскрипција и етимологија на микенскиот збор *kararewe* = χλαρήρες и да го истакнеме она што е најбитно во неа: дека со основата χλαρ- се обележува со-држината а со наставката -εύς формата на садот, т. е. дека се работи за еден сад за масло — глинен масолник — од типот ἀμ(φι)φορέύς одн. за еден χλαρός (= ἐλαιηρός) ἀμφορέύς кој се употребувал и како мера за поголеми количества масло и како средство за неговиот транспорт, како што се гледа и од големото количество на вакви садови со лажно грло — „stirrup-jars” — што беа најдени во „куќата на трговецот со масло” во Микена (в. *The Myc. Tabl. II*, стр. 7 и сликите №32—37 на стр. 30—31).

На овие и слични садови од Микена, и не само од овде, се наоѓаат натписи. Нас не интересира натписот на еден од типот „stirrup-jar” од Микена што ја носи ознаката Z 202 на стр. 62 од цитираната публикација. Тој гласи *era kataro*, што беше од Х. Милештајн (во неговата работа *Olympia in Pylös* објавена во 1955 во Базел, на стр. 14), транскрибирано и објаснето како ἐλαι[ρον] καθαρόν што можеше на полно да задоволи, особено кога се има пред вид намената и употребата на овие садови. Pugliese Carratelli⁵³) во првиот збор *era* сакаше да го види името на грч. богиња Хера, Чадвик пак (во истата погоре цитирана публикација на стр. 112) не придонесува ништо повеќе со својата претерана критичност, особено по однос на вториот збор *kataro*, кај што тој би ја очекувал формата κῆθαρoς а не καθαρός со забелешката дека „...no legend on jars has yet been shown to be descriptive”. Што се однесува до дијалект-

⁵¹) В. Второе дополн. к Слов., с. в.

⁵²) *Docs.*, стр. 217 и 395—6 (s. v.); спор. E.L. Bennett, *The Olive Oil Tabl.* стр. 40—41.

⁵³) Во приказот на *The Mycen. Tabl. I* (од Е. Л. Бенет) во *Parola del Pass.* 9 (1954), стр. 317 (цитирано според *MT II*, стр. 112).

ната форма $\kappa\theta\alpha\rho\sigma$, мислиме дека е секундарна, дојдена веројатно под влијание на дисимилација со вториот неакентиран и на асимилација со третиот акентиран слог од првобитната $\kappa\theta\alpha\rho\sigma$, зашто така има и Хомер, а тоа се потврдува и со деноминативниот глагол $\kappa\theta\alpha\rho\omega$ (од * $\kappa\theta\alpha\rho$ -j ω), познат исто така уште од Хомера. Интересно е дека истата форма *kataro* е позната и од Кнос (X 0494), во која В. Георгиев го гледа истиот грчки збор $\kappa\theta\alpha\rho\sigma$ (С л о в а р ь, s. v.).

ЕДНА МОРФОЛОШКА ОСОБЕНОСТ НА МИКЕНСКИОТ ДИЈАЛЕКТ

Уште во 1955, во нашата статија „Големото откритие на М. Вентрис“, објавена во *Жива Анџика* V 2 (стр. 387—401), прикажувајќи ја првата микенолошка студија, заедничката статија на М. Вентрис и Џ. Чадвик „*Evidence for Greek Dialect in the Mycenaean Archives*“, што беше објавена во лондонското списание *Journal of Hellenic Studies*, Vol. LXXIII (1953), имавме забележено во цитираниот материјал од Кнос и Пил дека покрај одбележените падежи — номинативот, генитивот, дативот, акузативот и локативот одн. инструменталот на *-pi* (= -φι) — во текстовите од кноските и пилските натписи „и маме сигурни траги и од аблативот“. Речиси во исто време и италијанскиот филолог К. Галавоти⁵⁴) имаше дојдено до истиот заклучок: дека во овие текстови има и аблативи одн. исказана аблативска функција. Овој падеж одн. падежен однос беше утврден од нас во следниве микенски текстови:

Во пилските натписи An 42 (= 607.2) — ... Doqeja doero pate matede
kutereupi

Eb 20.2 (= 338.1) — ... Kapatija karawipo[-ro Paki]japi
ekeqe ...

Ae 04 (= 134) — Kerowo pome Asijatija opi ...

Во кноскиот натпис Sd 0404. 2 (= Sd 4404) Iqija Kudonija mitowesae
araromotemena.

Во пилскиот натпис En 02,4 (= 609.4) ... Odaa₂ onatere ekosi Wanatojojo
kotona

An 29. 1,9 (= En 74.11) ... Odaa₂ onatere e. Aitijoqo
Kotona

Vn 03.4 (= 493.4) ... Porouteu Eraterewapi ...

Во кноскиот натпис Ld 573 — pawea kesenuwija reukonuka *Erutarapi*.

Со откривањето аблатив одн. аблативска функција во овој дијалект еден дел од текстовите од овие натписи добиваат поинакво значење и се изменува односот и содржината на натписите често за 180°. Наместо да се кажува дека едно лице или работа се наоѓа на едно место или кај некое лице, се гледа дека тоа лице или таа работа треба да дојде или

⁵⁴) Carlo Gallavotti, *Documenti e struttura del greco nell' età micenea*, Roma 1956, стр. 68ss.

да се добие од тоа место или тоа лице. А тоа не е исто. Сега дури станува сосема јасно зошто некои локалитети се употребени во локатив на *-i* или *-si* а други или истите во други текстови во „локатив-инструментал“ на *-pi* (= *φι*), додека оваа разлика во сингуларот не беше видлива поради неодбележувањето разликите меѓу кратките и долгите вокали како и на дифтонзите и крајните *-s* и *-n*. Се виде дека формите на *-pi* и не се локативи ами аблативи по значење.

Така на пр. во горните текстови формата *kutereupi* не значи „со китеранската колонија“, како што ја преведоа Вентрис и Чадвик, ами „од грнчарите“ (= *χυτρειῦφι*, од *χυτρεύς* „грнчар“)⁵⁵), со што е определено потеклото на мајката (*matede kutereupi* = *μάτηρ δέ χ.*); во истиот падеж — инструментал-аблатив плурал — се и месните форми *Pakijari* (= ? *Σφαγιῶφι*, од ном. пл. ? *Σφαγιῶνες* „од Сфагија (?)“ а не „во Сфагија“, *Eraterewapi* (= *Ἐλατρέφωφι*) „од Елатрева (одн. Елатреја)“ а не „во Е.“ или *Erutarapi* (= *Ἐρυθρῶφι*) „од Еритра“ а не „со црвена (лента)“ или „со (нешто) црвено“ и сл.: платната (*pawea* = *φάρμα*) се тука означени по местото од каде се добиваат одн. по местото каде се изработуваат. Исто така и „генитивите“ *Asijatija* и *Kudonija* се во сушност во истиот падеж со горните, т. е. со аблативско значење „од Ас.“ и „од К.“ итн. итн.

Точноста на горното тврдење за една функција на аблатив во овие текстови беше сосема потврдена и докавана на многу поголем број примери од кноските, пилските и микенските натписи во докторската дисертација на Петар Хр. Илиевски.⁵⁶) Од неговата студија се виде јасно и дефинитивно се утврди дека инструменталот во овој старински ахајски дијалект од микенската епоха беше добро запазен во сите случаи и во сите свои првобитни форми, дека тој не се меша со дативот и локативот, но дека во него се наоѓаат и нови функции, што се искажувале со стариот аблатив, и дека последниов е речиси наполно стопен по форма со инструменталот и на овој му ги предал своите функции. Дисертацијата на П. Хр. Илиевски расчисти еден многу важен проблем од областа на старата грчка морфологија: исчезнувањето на аблативот, инструменталот и локативот во разните грчки дијалекти. Од материјалот на критско-микенските натписи се виде дека аблативот е прв од падежите на стариот ахајски дијалект, на претходникот од групата аркадокипарски грчки говори (на аркадскиот, капарскиот и памфилискиот), кој почнал да се губи уште од микенската епоха, но тој не се изгубил одеднаш, и неговите функции не ги презел генитивот, како што беше случајот со јонско-атицката група, ами

⁵⁵) Прво кај В. Георгиев, спор. Словарь... , s. v. и Andrews (v. Docs. стр. 399); cf. С. Ј. Лурје, Язык и культура микенской Греции, Москва—Ленинград 1957, стр. 255.

⁵⁶) Аблативот, инструменталот и локативот во најстарите грчки текстови, Посебни изданија на Жива Антика кн. 2, Скопје 1961, стр. 38—94.

неговите функции ги наследува прво инструменталот, кој е одлично запазен во натписите од Кнос, Пил и Микена, а подоцна — во стариот аркадски и во кипарско-памфилискиот дијалект — инструменталот почнува да се губи а неговите функции да ги прима дативот. Дури сега стана сосема јасно зошто една група предлози од грчкиот јазик, што во атичкиот дијалект се слагаат со генитивот, така наречените „аблативски“ предлози одн. функции, во аркадскиот дијалект се слагаат не со генитивот а со дативот. Во овие грчки дијалекти, т. е. во ахајскиот (од микенската епоха) и во стариот аркадски, како што се гледа од најстарите натписи, првенствено од оние од микенската епоха написани со линеарното В, имаме ситуација многу слична на онаа од латинскиот јазик кај што се стопиле функциите на стариот аблатив и инструментал, само овде, т. е. во ахајекиот, формите на инструменталот одн. инструменталот е оној падеж што ги прима и функциите на аблативот кој како падежна форма прв започнува да се губи, додека во латинскиот јазик аблативот е оној падеж што ги запазил и своите форми и функции а инструменталот како падежна форма се губи и му ги предава своите функции на аблативот. Развоток многу сличен, но не и идентичен.

Затоа е многу чудно кога во публикациите на повеќето познати и добри филолози што се занимаваат со микенските натписи и понатамо се јавуваат форми од стариот ахајски инструментал транскрибирани како дативи одн. локативи или чисти инструментали обележувани како „дативи“ или „дативи-локативи“. Мислиме дека е веќе крајно време да се пишуваат инструменталните форми од сингуларот со долг краен вокал и без дописано одн. потписано јота, мислиме на нивната транскрипција, и да се престане со третирањето формите од плуралот на *-pi* (= *-φι*), кои се јасно инструментални а по значење инструментали „локативи“ или „инструментали-локативи“, зашто е тоа една заблуда, а конзервативизмот тука, како и на многу други места, значи просто одржување и продолжување на една заблуда.

NOPEREA₂, WEJEKEA₂, WOROMATA, WONOQOSO, QERANA

Зборовите *noperea₂*, и *wejekea₂* се јавуваат и во формите *noperee* и *wejeee*, со тоа што првите означуваат плурал а вторите дуал. Тие се јавуваат само на пилските натписи од Са-серијата обично зад микенскиот збор *woka* а пред идеограмата на *колце*, по секоја веројатност за да ги определат поблиску колцата што се набројуваат во чифтови (со силабограмата *ze*) и покрај нив ретко (два до три пати) со силабограмата *-то*, веројатно за обележување одделни колца. Зборовите се поправо придавки на *-es* од типот на *εὐγενής*.

Транскрипцијата на првиот *ωφελέα*, дадена прво од Чадвик⁵⁷), беше усвоена речиси од сите филолози, додека транскрипцијата и особено

⁵⁷) Во Transactions of the Philol. Soc. 1954 (1955), стр. 4.

толкувањето на вториот по однос на творбата не е така единствено а од значењата е најверојатно она што го предложи Чадвик „fit for driving” без малу како противно од *porerea*₂ „unfit for service” со забелешка дека ни „driving” = „терање, возење” ни „service” = „употреба” не одговара наполно, зашто се работи за к о л ц а а не за кола.

Во нашата белешка *Noperea*₂, *wejekea*₂, што ја објавивме во Жива антика IX (1959) стр. 284, покажавме дека *porerea*₂ по своето значење не може да биде истиот збор со подоцнешното грч. ἀνωφελής, зашто е тешко веројатно дека некој ќе води евиденција за „бесплезни” или „неупотребливи” колца а последното значење („неупотребливи”) дури и не би се изразило со зборот *νωφελέα* ами со *ἄχραστα* (= att. *ἄχρηστα*) или слично. Ние ukazавме и на фактот дека овие два термина не се јавуваат во истата серија од Кнос кај што од друга страна се употребуваат два збора што не ги среќаваме во Пил — *ararom temena* и *anamotoa*. Аналогичјата може да биде само делумна зашто изразите *araromotemena* и *anamotoa* во Кнос се однесуваат на к о л и а зборовите *porerea*₂ и *wejekea*₂ се однесуваат по секоја веројатност на к о л ц а, што се гледа и од нивното набројување по ч и ф т о в и. Треба да се одбележи уште дека зборот *porerea*₂, никогаш не доаѓа зад *woka* на кој редовно му претходи генитив од едно лично име и тогаш се набројуваат е д е н или д в а ч и ф т а к о л ц а, никогаш повеќе од два.

Зборот *porerea*₂, ние го објаснивме како изведенка од хомерскиот глагол *ἔπλεω* (= *ἔπλιζω*) „спремам, готвам” и од негативната партикула *νη-* (= *dog. να-*?) во редуцирана форма *ν-* (од која е еден вид и привативната партикула *α-, ἀν- ν-*) — *νωπλής* — како хом. *νωθής* (од *ν-* и *ἄθρομαι*) или *νωλεμής* и *νωχελής*. Значењето би било „несклопени, нестокмени”, што би одговарало сосема за колцата, особено кога се знае дека и хом. глагол се употребува во врска со коли, како што се гледа од Одисејата VI 73 и пред сè кога се има пред вид фактот дека А х а ј ц и т е, како што ни раскажува Хомер, кога колата не се употребувала, колцата се демонтирале и оставале одделно од колата а колата покривала со церги (в. Ил. V 722 и VIII 441). Зборот *ἄρμα* за „бојната кола” и не значи ништо друго до „стокмена, наместена, склопена, зглобена”. И колцата не се сосема с к л о п е н и додека не се стегнат со обрачот и потоа наместат на оската. Веројатно на обрачот се мисли и во овие текстови кога сè вели за едните дека се „врзани” со с р е б р о или б р о н з а (*akuro* = *ἀργύρω* или *kako dedemeno* = *χαλκῶ δεδεμένω*). Појдувајќи од текстот *kako dedemeno noperee* би можело да се заклучи дека „бронзените обрачи” уште не ги означуваат колцата како „склопени” сè додека не се наместат на оската.

Што се однесува до изразот *wejekea*₂⁵⁸, кој треба да ги означи колцата како „готови” или „склопени, стокмени”, ние мислевме дека е сложен од елементите *Fei* и *ἐχής* од кои првиот би бил еден локатив од заменката *ξ* од *'Fe* (< *ie. swe*) „себе, се” и формата *ἐχής*, изведена од *ἐχω* (< *ie. *segho*) „сегам, држам, имам”, со првобитното значење „кој (што)

⁵⁸) Прво кај М. Lejeune, *Inventaires de roues*; види *Mémoires de Philol. Mycénienne* II, стр. 41. = *Revue de Philologie* t. XXIX, 1955, 169).

се држи", т. е. „стокмен", „склопен", „зглобен". За дефинитивната форма и етимологија на зборот е пресуден елементот *-j-* што се јавува редовно пред *-êχής*: тоа може да се објасни само со формата *wei* на првиот елемент бидејќи вториот започнувал некогаш со *s-* одн. со *h-* и пред него не може да се развие еуфонично *-j-* ако го немало во претходниот збор; спор. ги формите *eree*, *-ekée* во *p-roekée*, *eree i*, *poreree*, (*wej*)*ekée* итн.

Во 1958 беше објавен материјалот од ископувањата во Пил вршени во претходната година и меѓу другите нови зборови во плочката Ub 1318 како последен збор од втората линија беше забележен, во почетокот на вториот фрагмент зад празнината од околу 7 силабограми, зборот *woromata*. Бидејќи на овој натпис се спомнуваат покрај зборот *diptera* (= *διφθέρα*) „кожа", кој е на запазениот дел од плочката пет пати спомнат, и други кожни изработки како што се *opidesomo* (= *ἐπίδεσμοί*), *pedira* и *pediro* (= *πέδιλα* и *πεδίλω*), *wirino* и *wereneja* (= *ρίνος* одн. *ῤρινός* и адј. *ῤρινεία* одн. *wreneia*), застанавме на мислење во нашата забелешка *Woromata*, објавена во Ж. А. IX (1959) стр. 252, дека во него се крие грчкиот доцна забележен збор *λωμα* од постарото *ῤλωμα* во плур. форма *ῤλώματα* (в. J. V. Hofmann, *Gr. et. Wb.*, s. v. *λωμα*) „ширити" (веројатно кожни); „каишчиња, ременчиња". Тоа, е доголку поверојатно кога знаеме дека во истиот ред, пред него, се наоѓа спомнат зборот *opidesomo* = *ἐπίδεσμοί* „ленти", „преврски". Во лексиконот на микенскиот грчки од Ана Морпурго (*Lex. Mycen. Graec.*, Roma 1963, s. v.) се цитира сепак нашата идентификација иако е зборот обележен како несигурен по однос на значењето („*vis verbi valde incerta*").

Ние мислиме дека и кај зборот *wonogoso* успеавме да дадеме задоволително објаснение на формата, која беше долго време спорна и сомнителна⁵⁹). Според идентификацијата на Вентрис и Чадвик зборот е познатиот од Хомера *οἶνοψ* како епитет на говеда одн. волови, само што последното *-so* во кноскиот збор, кој е два пати написан во оваа форма еднаш пред името *Tomako(ge)* а другиот пат зад него во формата *Wonogo:oge*, не може да се разбере и оправда зашто во сличните зборови одн. форми *-ps* и *-ks* крајното *-s* не се бележи (спор. *aitijozo* = *Αἰθίωψ*, *rokirogo* = *Ροικίλωψ*, *wanaka* = *ῤάναξ* итн.). Ни обидот на С. Лурје да го транскрибира како *woinopsos* ни објаснението на М. Дорија дека во *-so* сме имале бележење во sandhi пред партикулата *-ge* ни приведената аналогија со *aikasama* не беа убедливи, во првиот пример зашто имињата на животните не се даваат според тоа што тие јадат и пијат, а и зборот *δψον* во грчкиот јазик тешко да е од **ogsen* (лабиовеларот не е документиран), а во вториот зашто *-s-* ни во sandhi не се бележи освен кога ќе се најде пред *-m-*, како што е случај со *aikasama*, (*spi-*)*desmo*, *dosomo*, *dosimija* и тн. *αἰξμά* (*ἐπι-*)*δεσμός*, *δεσμός* (= *δασμός*), *δόςμια* и тн.

Како што се гледа и од другите две имиња на волови *Podako* (= *Πόδαργος*) „белоног" и *Tomako* (= *Στόμαργος*) „белоуст", имињата на животните се даваат според карактеристичната боја и нијанса одн. според некој белег од определена

⁵⁹) Особено се спорца С. Лурје и М. Дорија во *Parola del Passato* (v. ја нашата белешка во Ж. А. XI, 1962, стр. 250).

бојана на определено место на нивното тело. Според нас и во името *Wopogoso* имаме во првиот дел *wopog-* израз со кој се одбележува бојата одн. нијансата „винена“ (= синоцрвена) а во вториот *-oso* определување на делот од телото на говедото, а тоа според микенската „ортографија“, во која ликвидите и *s* не се бележат пред друг консонант и на крајот од зборот, би можел да биде задниот дел на телото близу до опашката одн. грчкиот збор *ὄρσος* „задница, задник“, од кој е изведен и зборот *ὄρσά* (од **ὄρσῶ*) „опаш(ка)“. Значи се работи за името *Γουβόρσος* со кое се означува говедо одн. вол кој има „задница одн. задник“ во вицена нијанса“. Ова решение и значење не задава повеќе никакви тешкотии ни од формална ни од содржинска страна и можеме да речеме дека наполно задоволува.

Зборот *qerana* се јавува три пати во Та 711 и обележува еден сад од типот на „ибрик“ „гум“, како што се гледа од идеограмата. За да се види местото и значењето во самиот текст, ќе го цитираме целиот натпис од Та 711 (1—3):

1. *owide pu₂keqiri ote wanaka teke Aukewa damokoro*
2. *qerana wanasewija goukara kekireja* (идеогр. на) ИБРИК *qerana amotewija koronwesa*
3. *qerana wanasewija kunaja goukara toqidewesa* ИБРИК 1.

Со сè што има некои зборови и имиња кои не се сосема јасни, сепак основната содржина на текстот ни е позната⁶⁰). Во првиот збор *owide* се кријат грчките зборови *ὄ* *ῥίδη* „(она) што виде“; вториот збор е субјектот на реченицата, личното име *Pu₂keqiri*, кое досега нема добиено своја дефинитивна транскрипција и идентификација, на кое ќе се вратиме подолу; *ote* е грчкиот временски сврзник *ὅτε* „кога“ а *wanaka* е подметот на врем. реченица, т. е. *ῥάναξ* „кралот“, „господарот“ (се разбира на Пил, на пилското „царство“); во *teke* го имаме предикатот на последнава, грч. форма *θηκε* (= *ἐθηκε*) „постави“, „намести“ а следните два збора се објект во реченицата и во едниот од нив имаме лично име а во другиот означена должноста негова, само што не се согласуваат сите дали е името на лицето првиот збор или вториот кој беше уште одамна с и г у р н о прочитан н о н е с и г у р н о транскрибиран; ние мислиме дека во првиот збор се крие грчкото име *Ἀυρέφας* = *Ἀυρέ(ι)ας* (в. погоре, на стр. 6) а во вториот „микенската“ должност *δαμοχόρος* = *δημοχόρος* „настојник“ (или, можеби), „(главен) снабдител на *οἰκίσηναισα*“ (одн. на пилската држава).

Што се однесува до образувањето на зборот, спор. *δαχόρος* (= *ζαχόρος*) од **dm₂-koros* и *ναχόρος* (= *ναοχόρος*). Според авторите на *Docs.* зборот означува „title of a village functionary, perhaps equivalent to *korete*“. Палмер пак мисли дека во него се крие личното име *Damoklos*, со што не можеме никако да се согласиме. Според етимолошките речници вториот елемент *-хóρος* би бил во врска со *хóρος* „метла“, *χορέω* „метам“, спор. *σηχοχόρος* „коњушар“, „момок“ (в. Ј. В. Hofmann, *o. c.*, s. v. *χορέω*). Ако се држиме за основното значење на *хóρος* (= „метла“) и *χορέω* (=

⁶⁰) В. *Docs.* P 235 (стр. 335s.).

„метам“, „чистам“), би требало и во *δαμοκόρος* да гледаме едно звање и занимање што има тесна врска со *κόρος*, но, сепак, доста високо со оглед на првиот елемент *δαμο-*, со кој е тоа поблиску определено, т. е. еден наостојник или надзорник на коњшарите одн. на момоците или на коњшниците и на пондилите на пилскиот дворец, на кралските коњшници.

Последново значење, колку што ни е познато, не го има земено досега никој во комбинација, а тоа е за пилскиот дворец и за одржувањето на неговиот имот уште како важно. Голема е штета што второто место кај што се јавува овој збор во Пил (плочката *Op 300*) не е многу појасно, зашто се наоѓа зад еден подолг список на имиња лични и месни придружени со името на звањето *koreteri*, во оваа јасно дативска (одн. локативска) форма, со која се одбележува обично лице или место кое треба да прими одн. на кое треба да му се испрати извесна дажба. Само што не е јасно уште за каква дажба се работи бидејќи идеограмата *154 уште не е идентифицирана. Карактеристично е сепак што од редот што му следува на оној кај што е спомнат *damokoro* се редат имиња на места, почнувајќи со *peraakoraija*, со звањето *korete* не во дативска а во номинативска форма (= *коретѝр*). Врската на *δαμοκόρος* со *коретѝр* може да се види само од овој натпис и од евентуалната етимологија на зборовите *κόρος* и *корε(σ)τήρ* (од глаг. *корέω* „метам“, „чистам“. Со *korete* е секако поврзано и звањето *porokorete* „заменик на *k.*“ или, можеби, и едно повисоко звање, како „шеф на *k.*“.

Ако го примиме горното толкување за *δαμοκόρος* (cf. и *коретѝр* и *прокоретѝр*) и кога ќе се сетиме дека тој се вика (според нашето читање на првиот слог од неговото име како *au-*) *Αὐγέφας* одн. *Αὐγέ(ι)ας* (веројатно од **Αὐγέσ-φας*), не можеме да не го поврземе ова лице со митолошката фигура на *Αὐγείας* од Херакловият циклус и со неговите пондили. Ако навистина во лицето на *Αὐγέφας* имаме еден наостојник на кралските коњшници на господарот од Пил, чија власт се протегала по секоја веројатност и на еден дел од Елида (југозападниот крај на последнава), тогаш не треба ништо да нè чуди ако народната фантазија од него направила „крал“ на Елида и го довела во врска со својот омилен јунак Херакле, зашто и во народниот мит неговите кралски коњшници одн. пондили се токмо оној дел на фабулата околу кој и се врти подвигот на Херакле: како да го реши проблемот на очистувањето на ридиштата *γύβρε* и *гној* што се собирал од огромниот број добиток што се чувал во нив. Како што е познато од митот, Херакле го решил проблемот со свртувањето токот на реката Алфеј или Пенеј и со нивната вода ги очистил ридиштата од *гној*, што имаше влезено и во пословица (спор. ги двете грчки пословици: *εἰς τὴν Αὐγέου κόπρον ἐμπέπτωχας* „си паднал во *гнојот* на Авгеј“, т. е. си западнал во тешка ситуација, и *τὴν Αὐγέου βουστασίαν ἀνακαθήρασθαι* „да ја чистиш пондилата на Авгеј“, т. е. да вршиш многу тешка и непријатна работа).

Што се однесува до името *Pu₂keqiri*, познати ни се транскрипциите што ги предложија В. Георгиев во второто дополние на сво-

јот Словарь, s. v. (= *Φιγγες—κωιλίς(?) < φέγγος n. „éclat, lumière” + κωιλίς f. от -τέλης), која не може да не убеди поради гласовните разлики; ние очекуваме во првиот слог збор со φυ- а во претпоследниот одн. последниот слог -i- а не -e-, и од Б. Чоп во Ж. А. VIII, стр. 254 (заб. 25) Φύγεβρις. Ние мислиме дека името *Pu₂keqiri* би можело да се транскрибира со *Фуриεσγφρις од φύρκος, -εος n. (= πύργος m.) „кула; бедем” и -γφρις = -βρις од γφρῑ = βρῑ = βριαρόν (Хес.); спор. покрај βριαρός и βριήπυος уште βριθύς и глаг. βριθω (в. J. В. Hofmann, o. c., s. v. βριαρός). Првиот елемент на името — φуркес = πύργος (= τεῦχος, Хес.) — станува веројатен кога ќе се имаат пред вид грчките имиња Φύρκιππος, Φυρκίνος, Φύρκων, Πυργεύς, Πυργίας, Πυργής, Πύργων Πυργόθεμις, Πυργοτέλης и др.⁶¹) Вториот елемент е вистина редок на крајот од збор или име, но поради ѓβρις (ако ја примиме неговата етимологија од *u-gwris; спор. ѓβριμος и ѓβρις кај J. В. Hofmann, o. c.), веројатен ивозможен. Ако земеме пред вид дека лицето од спомнатата пилска плочка може да биде некаков „дворски” човек, веројатно еден од неговите надзорници, тогаш и неговото звучно име Φύркε(σ)βρις „јак (= силен) како кула” не би требало да нè чуди.

Да се вратиме на зборот *qerana*. Од неговата идеограма се гледа дека се работи за сад од типот на и б р и к (*D o c s*; p. 327: „a bronze ewer от ,oinochoe’...”; p. 406, s. v.: „Nom. sing. fem.: ’ewer, jug’. Vocalization uncertain’...). Обидот на Палмер⁶²) да го поврзе со грч. *pelanos*, funerary libation’ како ’libation jug’ останува и од формална и од содржинска страна не многу јасен. И обидот на В. Георгиев (одн. Вентрис и Чадвик, *Docs.*, I. c.) да го поврзе со ст.-норд. *huerna* и подоцнешниот грч. κέρνος n., пл. κέρνα не е сосема убедлив од формални причини, како ни предложената недокументирана форма *gwherana* ’vase à eau chaude’ од J. С. Kamerbeek⁶³).

Ние мислиме дека зборот *qerana* треба да се поврзе со βαλανεύς и βαλανεύιον или со βαλανωτός и βαλανειόμφολος (спор. βαλανωταί и βαλανειόμφολοι φιάλαι). Судејќи по етимологијата на βαλανεύς, многу е веројатна формата **gwelanos* и **gwelana* (спор. аркад. δέλλω = βάλλω) како основа од која е изведен зборот βαλανεύς. Дека покрај **gwelanos* е возможна и една фем. форма **gwelana*, би можело да се види од грч. сложенки βαλανηφόρος, -γέω, -γία, βαλανηφόρος иако се изведени од зборот βάλλανος Садот **gwelana* = *qerana* би можел навистина да служи за турање, по лева ње вода на некој што се мие или капе, како што се употребувал подоцна и садот ἀρύβαλλος (характеристичен е и тука елементот -βαλλος од βάλλω „фрлам; турама”), како што се гледа од Полукса (*Onomast.* X 63).

Што се однесува до другите зборови од натписот, тие се сите во врска со описот на садовите по место, форма, употреба и украса⁶⁴).

⁶¹) В. Pape-Benseler, *Wb. d. griech. EN*, s. vv. и F. Bechtel, *Die hist. PN d. Griech. bis zur Kaiserzeit*, Halle 1917, стр. 459.

⁶²) Во BICS („Tomb or Reception Room?”) 7, 1960, стр. 61s.

⁶³) Во приказот на *Docs.* во Mnemosyne S. IV. Vol. IX, 1956, стр. 338.

⁶⁴) В. *Docs.* I. c. (стр. 335s).

НЕКОЛКУ НОВО ИДЕНТИФИЦИРАНИ ТОПОНИМИ ОД ПЕЛОПОНЕС И КРИТ

Треба да спомнеме, пред сè на ова место, дека, меѓу другото, во дефинитивното дешифрирање на слоговите знаци од линеарното В што успешно го изврши М. Вентрис во доста голема мерка му спомогнаа во таа работа и критските и пилските топоними и од нив изведените етникони⁶⁵). На „микенските“ натписи од Кнос покрај неговото име, означено со силабограмите *ko-no-so*, или неговиот посесив, означен со силабограмите *ko-no-si-jo* или *ko-no-si-ja*, се среќаваат уште и имиња на други критски градови и населби, познати од Хомера и од другите подоцнежни писатели, како што се Кидонија, обележена со формите *ku-do-ni-ja* и *ku-do-ni-ja-de* (последната е алатив=„до Кидонија“), Фајст со *pa-i-to*, *pa-i-ti-jo* и *pa-i-ti-ja* (последните две се етникони), Амнис со *a-mi-ni-so*, *a-mi-ni-so-de* (алатив) и етниконите *a-mi-ni-si-jo* и *a-mi-ni-si-ja*, Тилис (*tu-ri-so: tu-ri-si-jo, tu-ri-si-ja*), Лато (*ra-to: ra-ti-jo*), Дикта (*di-ka-ta-de: di-ka-ta-jo*), Ликт (*ru-ki-to: ru-ki-ti-jo, ru-ki-ti-ja*), Итан (*u-ta-no: u-ta-ni-jo*), Аптар(ва) (*a-pa-ta-wa: a-pa-ta-wa-jo*) и др. или од натписите најдени во Пил покрај неговото име, обележено со силабограмите *pu-ro*, уште Лус (*ro-u-so: ro-u-si-jo*), Левктра (*re-u-ko-to-ro*), Рион (*ri-jo*), Хелос (*e-re-e, e-re-i: e-re-e-u, e-re-e-wo, e-re-e-we*), Кипарис (обележен веројатно со етн. *ku-pa-ri-si-jo*), Амфигенеја (*a-pi-ke-ne-a*), Харадра (*ka-ra-do-ro, ka-ra-do-ro-de*), Плеврон (во алативната форма: *pe-re-u-ro-na-de*) и др. или етниконите *Urupijao, Orumastijajo, Korisijo, Zakusijo, Kinidija, Raminija, Miratija* и др. во кои се кријат месните имиња Ὀλυμπία, Ἐρύμανθος, Κόρινθος, Ζάκυνθος, Κνίδος, Ἀῆ/ἄμνος, Μίλη'ατος и тн.

AIKEU, 34-KEU, OPIKEWIRIJEU, WONOWATISI

Појдувајќи од фактот дека некои топоними, како последниве, не мораат да бидат директно спомнати ами и преку нивните етникони или посесивни форми, изведени од нив, и водејќи сметка за друг еден факт и обичај, да се означува потеклото и местото на изработката на разни предмети, обележувани многу често со формата на етниконот или со изведениот посесив, успеавме да откриеме неколку непознати досега топоними. Така, на пример, во детерминативите на триножниците од пилската плочка Та 641 — *aikeu* — и од Та 709 + 712 — *34-keu* и *opikewirijeu* — ние гледаме форми на етничкони, изведени од топономи, а не определувања на формата на садовите, како што мислеле и мислат другите филолози на чело со Л. Палмер⁶⁶).

⁶⁵) Спор. *Evidence*, стр. 89 (=JHS LXXIII, 1953, p. 89).

⁶⁶) В. го приказот на *Docs.* во *Gnomon* 29, 1957, стр. 577): „with goat's head handles“); спор. О. Szemerényi, *The Greek Nouns in -εός*, во *Μνήμη Χάρη Π*, стр. 165 (: „with goat decoration“) и S. Luria, *Methodische Bemerkungen zur Entzifferung und Deutung der griechischen Inschriften mykenischer Zeit*, во *Minoica* (Festschrift J. Sundwall), Berlin 1958, стр. 219 кај што се транскрибира просто *aikeus* или *akeus* со едно значење „тенко“ „шилесто“ („Dünnling“ — „akut, spitzig, dünnleibig“).

Интересно е да се забележи дека П. Чадвик (и Л. Баумбах) и понатамо верува дека („perh. *34-ke-u Та 709 represents the same word, but the identification of sign *34 is quite uncertain“) и *34-keu* можеби означува ист збор (уште во 1963, в. ја неговата

До објавувањето натписниот материјал, најден во раскопките од летото 1957 повеќето филолози мислеа дека во формата *34-keu* и во погрешно дополнетиот фрагмент [...] како [*aike*]u ја имаме истата определба на триножниците од двете плочки (Та 641 и Та 709 + 712), што беше и еден од „најјаките“ аргументи за идентичноста на гласовната вредност на силабограмите *34 и *43 (*43 = *ai*, *34 = *ai*₂). Откривањето на средниот фрагмент од Та 709 + 712 покажа дека треба да се биде многу претпазлив со реставрирањето на фрагментарните натписи и, што е исто така важно, ако не и повеќе, со „идентифицирањето“ на разни дублети на слогови, како што се *a*₂, *pa*₂, *sa*₂, *da*₂, *ta*₂, *ra*₂, *pu*₂, итн. — Денес знаеме дека *da*₂ треба да се чита како *du*, *pa*₂ како *qa* (= *kwa*); *a*₂ е по секоја веројатност аспирирано *a* (= *ha*), а *sa*₂, како што видовме понапред, нема врска со гласот *s* (*85 не е ни *sja* ни *si* ни *su*) туку го означува дифтонгот *au*-; *ta*₂ е веројатно некој сложен глас, можеби *tja*, а *ra*₂ по секоја веројатност *rja*, како и *ro*₂ што е можеби *rjo* (*rja* и *rjo* не е исклучено да се изговарале како чешките *řa* и *řo*; *pu*₂ е можеби со аспирирано *p*, што значи = *phu* итн. итн.

Бидејќи и животните и растенијата (стеблата) и предметите, а не само луѓето можат да се означуваат со етниконите, како што покажавме во нашата белешка „*Ai-ke-u*, *34-*ke-u*, *o-pi-ke-wi-ri-je-u*“ во Ж. А. IX (1959), стр. 154, особено со примерите *Δελφός τρίπους* и *Λάκκωνα κύλιξ*, зашто и во нашиов случај се работи за *τρίπους* (= *τρίπος* = *tiripo*) „триножник“, тогаш и трите погоре спомнати форми на *-eu* можат да бидат етникони и да го одбележуваат потеклото на триножниците: *aikeu* = *Αἰγέυς* е етник од еден локалитет *Αἰγαί* или *Αἶγυς* или *Αἰγεία* одн. *Αἰγείαι*, *34-*keu* би бил етник од едно место *34-*keja*, кое не можеме уште со сигурност да го идентифицираме а се спомнува во списокот на пилската плочка Fn 187.19; *opikewirijeu* би можел да биде етник од месноста **opikewirijo*-, предадена веројатно на пилската плочка An 615.8 дефектно, т. е. без одбележување слогот *-wi*-, како *opikerijo*, а на An 724.3 во алативната форма *opikerijode*, која би можела да се транскрибира со **Ὀπικεῖριον* (= **Ἐπι-σχεῖρ-ιον* одн. **Ἐπι-σχεῖρ-ιον*).

Според определбата *keresijo weke* (написана како два збора нам-*keresijoweke*) = *Κρησιοῦφεργής*⁶⁷⁾ што ја имаат сите три триножници, би можело да се заклучи дека тие се од Крит и, во тој случај, етниконите *Αἰγέυς*, *34-*keu* и **Ὀπικεῖριος* би означувале локалитети на островот Крит, но тоа е само на прв поглед така. Определбата *Κρησιοῦφεργής*, како и сличните од подоцна документирани ознаки на садови *φιάλαι Λυκιουργεῖς*, *κρατῆρες Κορινθιουργεῖς* и сл., како што убаво покажа Палмер, се однесува

последна работа, цитирана во бел. 26 стр. 168), но сепак со извесна резерва по односна значењето на зборот (ibid.: „poss. *aigeus*, decorated with goat-motif, or with goat's head handles“ [Palmer, *Gnomon* 29, 577; *Minos* 5. 78f.: „this presupposes failure of concord with dual *tripode*, and strictly adjectival formations in *-εύς* are unknown in later Greek...“]); cf. ibid. стр. 197 (s. v. *-εύς*... во белешката: „... the evidence for *-eu* in Myc. having adjectival force is scanty [Householder, *Glotta* 39.183; Szemerényi, *art. cit.* 165ss]. — Подвлеченото е наше! — М. Д. П.).

⁶⁷⁾ В. L. Palmer, *Observations on the Linear 'B' Tablets from Mycenae*, во *BICS* 2, 1955, стр. 43; спор. ја статијата на истиот во *Minos* V стр. 76s.

главно на начинот на изработката, на стилот (of Cretan style of workmanship⁶⁹). Според тоа, месностите можат да бидат и надвор од Крит, од Пелопонес одн. од места што се наоѓаат во границите на пилската држава, а во последнава влегувале делови и од Лаконија, Аркадија и Елида. Αἰγυός би бил, значи, веројатно изведен од Αἰγυια одн. Αἰγυιαί (или дури и од Αἶγυος) од Лаконија, позната уште од Хомер (и Αἶγυος е во Лаконија одн. во јужна Аркадија, на границата со Лаконија): етниконот Ὀπισκεῖριος изведен од местото Ὀπισκεῖριον (= Ἐπισκεῖριον или Ἐπισκῖριον), би можел да се однесува на месност што се наоѓа исто така во една област на пилската држава, можеби точно во истата гранична покраина меѓу Аркадија и Лаконија, во спорната Σκιρίτις, што се наоѓа по секоја веројатност во поречјето на Σκῖρος, притока на Алфеј во јужна Аркадија, од која го добила името и областа Σκιρίτις и, многу веројатно, нашата населба Ὀπισκεῖριον. — Откога ќе се уточни и вредноста на силабограмата *34, ќе може со поголема сигурност да се идентифицира и името на местото 34-keja од кое е изведен веројатно и етниконот 34-keu од вториот триножник.

Во формата *wonowatsi*, што се среќава на пилските плочки Vn 48 и Xb 1428, A. Хојбек веруваше дека се крие топонимот **Woinowonts*⁶⁸). Ние покажавме, во Ж. А. XI (1962) стр. 278, дека се работи за датив пл. од етниконот на женскиот род *Ῥοινωῤῥατις*, -ιδος, изведен сигурно од топонимот *Ῥοινώῤῥα*, а не **Woinowonts*, што се потврдува со документираната форма *Οἰνωῤῥατις* (= *Ῥοινωῤῥατις*) од Еврипида (*Her. fur.* 378: θεῶν Οἰνωῤῥατιν) и од Стефан Византинецот (s. v. Οἰνῆ: Οἰνωῤῥατις Ἄρτεμις, cf. Paus. II 25, 3). Прашање е само за која Ојноа (= *Ῥοινώῤῥα*) се работи, зашто ги има повеќе. Ние, се разбира, помислуваме на најблиската, а тоа е лаконската *Οἰνώη* (според Птолем. III 16, 22) одн. *Οἰνωῦς*, како што се вика кај други, но не е исклучено да се работи и за аргејската *Οἰνώη*, од која и гласи етниконот *Οἰνωῤῥατις* и фем. *Οἰνωῤῥατις*, позната по култот на богиња Артемида (спор. Еврипид и Павсанија одн. Стефан Византинец, II. сс.) или за ахајската одн. елејската.

DIWIJODE, ERUTARAPI, METUWONEWO, NEWOKITO

На пилската плочка Fr 1230 се наоѓа само еден збор што Е. Бенет го прочита како *rijode* е Чадвик сметал дека пред трите силабограми можел да стои уште еден знак бележејќи го „?]-pi-jo-de“, т. е. не определувајќи го јасно зашто и не може да се види на самата плочка за која силабограма се работи. Според формата се гледа дека зборот е а л а т и в од име на место.

Ако ја погледаме повнимателно фотографијата на плочката, објавена во E. L. Bennett, *The Olive Oil Tablets of Pylos* (Pl. XIV — Fr 1230),

⁶⁸) Во Kadmos I, 1962, стр. 62—64 одбивајќи го предлогот на М. Дориа (во *Par. del Pass.* 16, 1961, стр. 403—409) за *wonowatsi* = *woinowatsi* од едно **woinowonts* = att. *οἰνωῤῥα*. Види ја статијата на Jaan Puhvel *Eleuther and Oinoatis* во *Mycenaean Studies*, Madison 1964, стр. 161—170, кој доаѓа до исто решение и со истите средства (цитати) како и ние (в. на стр. 169 во Postscript: „... It is... gratifying to see M. D. Petrushevski in *Živa Antika* II (1962) 278 propose essentially the same derivation as the present paper.”).

ќе видиме дека на првиот нејзин фрагмент навистина има место уште за еден знак и дека линијата на преломот меѓу првиот и вториот фрагмент оди по левата коса црта на силабограмата, прочитана од Бенет и од Чадвик како *pi*, но така што во горниот дел да не се поклопува сосема со линијата од вториот фрагмент кој на својот лев крај како да завива горе, како што оди левата црта на силабограмата *wi*, само што тоа не може сосема јасно да се согледа до крајот, зашто вториот фрагмент не е цел (го нема горното ромбоидно парче). Ние претпоставивме дека се работи за *wi* а не за *pi* и дека пред него стоело уште и *di*, со што се добива зборот *diwijode* (в. Р. Нр. Пиевски, *Two Notes on the Fr Tablets*, во *Minos* t. VII f. 2, бел. 14; спор. ја нашата белешка *Ko-pi-na* во Ж. А. XI, 1962, стр. 318). Меѓу материјалот, што е откриен во раскопките од 1961 и објавен во *AJA* 66 (1962) стр. 145—152, се наоѓа и плочката Mb 1366, на која е јасно прочитан зборот *diwijo* пред идеограмата *146 и бројот 2. Ние мислиме дека се работи за истиот збор, за истото име на место, како што се гледа од алативната форма *diwijode* од Fg 1230, а тоа е $\Delta\iota\upsilon\omicron\nu$ — подоцнешното $\Delta\iota\omicron\nu$, што е многу често име на места од грчки, и не само од грчки, краишта⁶⁹). Формата *diwijo* и генитивот *diwijoyo*, што се среќава на натписите од Кнос, како што е познато, не означува место а месец, што се гледа и од придружбата на зборот *meno* (= $\mu\eta\nu\acute{o}\varsigma$), и треба да се транскрибира како $\Delta\iota\upsilon\omicron\varsigma$, што е често име на месец кај Грците и старите Македонци.

Ние мислиме дека иедно од познатите места од подоцна, со името $\Delta\iota\omicron\nu$, не доаѓа пред вид, зашто и најблиското по простор и време, евојскиот Дион, што о спомнат во Хомеровата Илијада (В 538), е релативно многу далеку од месенскиот Пил. По секоја веројатност се работи за некое помало место (можеби само едно светилиште на Зевс, на некој од месенските ридови, покрај кое сепак имало макар неколку куќи) зашто не би можеле инаку да ги разбереме етниконите *Diwijeu* (= $\Delta\iota\upsilon\iota\epsilon\acute{o}\varsigma$, $\Delta\iota\epsilon\acute{o}\varsigma$) и *Diwijewe*, што се јавуваат на пилските плочки (Cn 3, 2; An 656.9; Es—passim) и можеби на An 218.2, според читањето и реконструкцијата на Н. Mühlestein: *ri:owa ijereu [di]-wi-je-[u]*⁷⁰). Со ова треба да е идентично местото предадено со варијантата *diujo* (= *Diwo* = $\Delta\iota\upsilon\omicron\nu$) од Tn 316. r 8. Ова е досега сфатено само како Зевсов „храм“ („shrine of Zeus“⁷¹).

Ако се согласиме дека во An 218.2 зборот *diwijeu* е добро прочитан од Х. Милештајн, дека во 3. ред последниот збор *daijakereu* (како и во 4. и 5. ред последните зборови *metapa* и *owitono*) претставува име на место (одн. етникон *Daijagreu*; според првото мислење на Палмер = „land divider“ или „a place name“, *Docs.*, p. 178; според нас *d.* е етникон изведен од топонимот $\Delta\acute{\alpha}\iota\omicron\varsigma \acute{\alpha}\gamma\rho\acute{o}\varsigma$ или $\Delta\acute{\alpha}\iota\omicron\iota \acute{\alpha}\gamma\rho\acute{o}\iota$ „пусто поле“ одн. „пусти ниви“, cf. Μεγάλη πόλις етн. Μεγαλοπολίτης , Χῶλον τεῖχος етн. $\text{Χωλοτειχί-$

⁶⁹) Познати се две места со името Дион и од Македонија: едното од Халкидик а другото од Пиерија (за последново в. Ф. Папазоглу, Македонски градови у р и м с к о д о б а, Скопје 1957, Посебно изд. на Ж. А. кн. I, стр. 101—105).

⁷⁰) Во Гномон (во приказот на *Inscriptiones Pyliae* на Gallavotti и Sacconi) 35, 1963, стр. 278.

⁷¹) В. *Docs.* стр. 287 (cf. *ibid.* стр. 125).

της), тогаш и тој е зад зборовите *Risowa ijereu* определба на место одн. етникон од топонимот Δίφιον, а *Risowa* = Λισσόβας би било лично име на еден свештеник—*ijereu* од Д. (името Λισσόβας е с и м б о л и ч н о за сталежот, зашто е изведено од λίσσομαι „се молам“ ако се има пред вид дека во робовласничкото општество и на пилската и критската држава занимањата беа наследни и се предаваа од татко на син; спор. ги имињата *Piritawo* = Πιρίθάρων од πλίνθος еден т у л а р, одн. ц р е п а р од Пил, познат од плочката Ео 371 и Еп 467.5, или *Aitaro* = Αἴθαλος од αἰθάλη „саѓи“, еден к о в а ч, или *Potako* = ποιμαρχος од ποιμήν „овчар“, име на еден о в ч а р од Сп 45.13; v. O. Landau, *Mykenisch-griech. Personennamen*, стр. 204ss.). И во Ап 656.9 *Diwijeu* = Διφιεύς (Διεύς) може да биде етникон повеќе одошто лично име, како што може и *Pereuronijo* од истата плочка (лин. 16.) да е етникон побргу одошто лично име = Πλευρώνιος од топонимот Πλευρών, што е споменат на Ап 1.1 (во алативната форма *Pereuronade* = Πλευρωνάδε). Ние мислиме дека и зборот *Worotuminijo* = Φλοτύμιος (од *Wjtumnios, изведена посесивна форма од *Wjtumno-, спор. Λάτυμνον „џрос Λακωνικόν“) може да биде етникон од еден топоним одн. населба на гората *Latumnon* (позната од схолијата на Теокрит, IV *idyll.* 19 како гора и во Лаконија). Од формата на зборот Λάτυμνον и од стихот на Теокрита, одн. од метриката, не може да се види јасно дека зборот имал digamma напред, но тоа и не треба да се очекува од еден текст од Теокрит и од едно време кога дигамата беше наполно исчезната, а зборот одн. името Λάτυμνον не е познато од порано, иако е многу старо. Спомнатите италски форми *Voltumna* одн. „*Voltumnia*“, и *Vortumnus* одн. *Vertumnus* кај О. Ландау (*o. c.*, s. v. *Worotuminijo*) можат да бидат навистина во врска со ова име, а комбинациите со *Φορθύμιος, *Φροθύμιος и критскиот локалитет *Ριθυμνία⁷²) не задоволуваат од формална гледна точка, зашто или не се од нигде документирани или гласовно несоодветни (како *Ριθυμνία со -i- нам. о).

Ако се согласиме дека во Месенија, одн. во пилската држава, имало едно место Δίφιον и дека формата *diwijeu* = Διφιεύς е негов етникон, тогаш би можело подоцна да се види дека и формата *diwijewe* од серијата Es, што се повторува редовно на истото место т. е. во 4-иот ред со зборот *do.oto*, би можела да се разбере малку поинаку, а не како што се разбирала и толкувала досега⁷³).

Уште во 1955 (Ж. А. V., 1. с., в. напред стр. 21) имавме исказано мислење дека во кноските плочки од серијата на платната Ld (573; 585; 649) одн. L (785.1 и 2) зборот *erutarapi* што ги определува разните видови платна е инстр. плур. од еден топоним *Ερυθραί со аблативско значење за обележување местото на изработката одн. провениенцијата на спом-

⁷²) В. В. Георгиев, Второе дополн. к Слов., s. v.; спор. *Docs.*, стр. 427 и O. Landau, *Mykenisch-griech. PN*, Göteborg 1958, s. v. (стр. 152).

⁷³) Како „свештеник на Зевс“ кај Н. Mühlestein, *Olympia in Pylos*, Basel 1954, стр. 12 (спор. Id. *Die Oka-Tafeln von Pylos*, стр. 34 и *Studies* 1, 1956, стр. 14) или „син на Зевс“ (= *Diwes* одн. *Diwos ijewe*) кај С. Gallavotti, *Documenti. . .*, стр. 40 (спор. стр. 194) и кај истиот *La Triade Lesbica in un testo miceneo* во *Rivista di Filologia* N. S. XXXIV, 1956, стр. 229—230 (спор. *Studies* II, стр. 15) или кај М. Doria, *Interpretazioni di tes micenei* II. . ., Trieste 1958, ст. 43 и кај разни други во слични комбинации.

натите платна. Ние не можеме со сигурност да утврдиме за која Еритра се работи. Би можела да биде кипарската побргу одошто бојотската или малоазиската, но може да не е ни една од познатите а една досега непозната Еритра (= Ἐρυθραί) од островот Крит. Како и да е, на сите места кај што се јавува зборот *erutarapi* се работи за видови платна. Определбата *erutarapi* е инстр. плур. а не синг. и не ги опишува платната по боја; не е веројатно дека се работи за елиптичен израз „со црвени (пруги или траки одн. ширити)“⁷⁴). Предметите можат да бидат определени и по местото каде се изработуваат одн. од каде се добиваат, а не само по нивната форма и надворешен изглед (спор. ги современите изрази да м а с т, к а ш м и р, к р е п м а р о к е н, с а т е н, ш а н т у н г и др.). Со местото бил уште од најстари времиња определен и начинот на изработката и квалитетот одн. сортата на материјалот.

Во пилската серија Fr на маслата, што ја објави Е. Бенет како посебно издание (на спис. Minos №2: *The Olive Oil Tablets of Pylos*), има интересни натписи. Плочката Fr 1202 е интересна поради тоа што во неа се спомнува божеството μάτηρ θεῖα „мајка божија“ (во дативската форма *matere teija*) за која е определено извесно количество масло *pakowe* (=σφαλόφεν), т. е. м и р и с л и в о масло препарирано со тревата σφαλός „жалфија“. Тоа сето не е спорно и не претставува проблем. Проблемот лежи во текстот што му претходи на *matere teija*, а тоа е зборот *metuwonewo* кој е прочитан од Бенет како два збора *metuwo newo*, а од плочката, која е доста испукана, не може јасно да се види дали имало зад силабограмата *wo* а пред *ne* вертикална цртичка долу, знакот за одделување зборови, кој инаку многу ни ја олеснува работата во читањето на микенските текстови. Ни самиот Бенет не беше сосема сигурен дали се работи за еден или за два збора, но се определи сепак за два и за толкувањето „in the festival of the New Wine“ поврзувајќи го со Хесихиевата глоса νεοήνια (= νεοίνια)· ἐορτή Διονύσου и со атинскиот празник на м л а д о т о в и н о Πιθολύγια, во духот на разбирањата и толкувањата на Палмер⁷⁵).

Спомнатото толкување произлегува од сфаќањето дека во изразот *metuwo newo* се работи за генитив сингулар употребен како темпорален. Меѓутоа формата *newo* не е генитивска и, за да се задоволи напивно претпоставката на два збора одн. дека вториот збор е *newo* (=νέφον) „ново“, „младо“, беше и овој, во транскрипцијата, „поправен“ во генитив *νέφολο* („μέθους νέφολο“). Ние мислиме дека оваа постапка не е во ред и дека обележената претпоставка како помалку веројатна (од истиот Бенет, *о. с.*, стр. 29), дека се работи за еден збор *metuwonewo* (= *μεθυσίνων) „as a genitive of a *methu-woineus, . . . will still lead to the interpretation. . . with less likelihood, of place“ и, можеби, за определба на место, е поверојатна и дава можност, без да се вршат никакви интер-

⁷⁴) Прво во *Evidence*, стр. 102 и во *Docs*, стр. 318; в. сообено М. Lejeune, *La désinence* -φι, во *Bulletin de la Société de Linguistique*, т. LII, 1957 = *Mémoires VIII* стр. 174 и, пред сè, бел. 62 и 63.

⁷⁵) В. *Mycen. & Minoans*, стр. 126; спор. *Id.*, *Interpretation*, стр. 241, 248 и, особено, 253ss.

венции и поправања на текстот, да се даде едно толкување кое сосема може да задоволи.

Според нас *metuwonewo* е еден збор и претставува генитив плурал (побргу одошто сингулар) од еден етникон (одн. демотикон) Μεθωνῆες, изведен од топонимот *Μεθών од кој, со време, можела да биде образувана и форма фемининска Μεθώνα. Се работи за месност која го добила своето име по културата на лозата и виното, зашто името е секако изведено од стариот грчки збор μέθυ „вино“, како што може да се види од честите топоними Μεθώνα и Μεθώνη или Μοθώνη (како што бележи Павсанија за лаконската), и од етимологијата на името забележена кај Евстатија (*Comm. in Iliad.* II 716) и од „етимолошкиот“ мит за името на лаконската Μοθώνη (сепак ракописот Ρс има Μεθώνη!) кај Павсанија (IV 35, I-36, I). Како што покажавме во Ж. А. XII (1963) стр. 309—310, може да станува збор за лаконската Μεθώνα која е најблизу до центарот на пилската држава. Формата на демотиконот одн. етниконот Μεθωνῆες би била правилно изведена од топонимот *Μεθών како што може да се види од аналогиите Βουβωνεύς, Ἴτωνεύς, Μυωνεῖς, Οἰνεωνεύς, Ὀλμωνεῖς итн. изведени од Βουβών, Ἴτών, Μυών, Οἰνεών, Ὀλμωνες итн. (спор. ја микенската форма, можеби, на етник кој се зема и како лично име, *Imoroneu* = Ἴμρωνεύς, изведена од недокументираната **imoro* = *Ἴμρων, подоцна Ἴμβρων). Дека може да има и една постара форма *Μεθών покрај помладата *Μεθώνα (подоцна = Μεθώνα и Μεθώνη), како да се гледа од глосата на Хесихија Μηθών и од топонимот Μόθων (scil. λίθος) кај Павсанија (I. c.). Долгото е во Хесихиевата форма Μηθών како и во хомерската Μηθώνη (која се однесува на тесалската) може да се разбере како метричка појава на таканаречената „позиција на *e* пред два консонанта — θϜ, од кои вториот е добиен од вокалното *u* пред друг вокал—*o*: Μηθώνη од ΜεθϜώνη одн. постарото ΜεθϜώνα а ова од уште постарото Μεθών(α)⁷⁶.

Сега не задава никаква тешкотија текстот *metuwonewo matere teija* со нашата транскрипција Μεθωνῆων Μαρτεῖ θεῖαι и со преводот „на Мајката божија на Метуонејците“ (т. е. „од Метуон“ одн. „од Метона“), зашто определена дажба на мирисливо масло од жалфија (= *pakowe* т. е. σφακίφεν) е наменета за богињата Μάτηρ θεῖα одн. за нејзиното светилиште во Μεθών, кое се наоѓало по секоја веројатност кај лаконската Μεθώνα (или Μοθώνη, како ја бележи подоцнешниот грчки полихистор Павсанија).

Некои научници⁷⁷), на пр. Палмер, веруваат дека и во пилската форма *newokito* од спомнатата плочка An 218.3 и од An 656.1 се работи побргу за топоним одошто за лично име, иако во првата идентификација на зборов се пледираше за лично име на еден свештеник Νεφοχίτων (според првото мислење на Палмер, спор. Георгиев, С л о в а р њ, s. v.), како што го примија и авторите на *Docs.*, стр. 193; „*Ne-wo-ki-to*; perhaps

⁷⁶) В. ја нашата статија *Discussions mycéologiques* во Ж. А. XII, 1963, стр. 309—310 и 312.

⁷⁷) Цитираме според *Docs.* стр. 193 „*Ne-wo-ki-to*: perhaps the same person as the priest of 44 = An 29. Palmer (1955, p. 10): *Newokhiton*“.

the same person as the priest of 44 = An 29. Palmer (1955) p. 10: Νεῖοχιτών). Според мислењето на Н. Mühlestein (*Die Oka-Tafeln von Pylos*, стр. 8 и 28) зборот претставува топоним, веројатно Νεῖοίσιςτος од Νεῖο-Ῥοίσιςτος; и Палмер подоцна се согласува дека се работи за топоним во плурал (во Gnomon од 1957, стр. 568). За топоним се определи и М. Дориа⁷⁸⁾.

Ако се согласиме дека во *Newokito* навистина имаме работа со име на место а не на лице, тогаш помислуваме и на една можност да видиме во него една форма *Νεῖοσχιρτων нам. Νεῖον *Σχιρτων кое можело да се сретне и во обратен ред *Σχιρτων νεῖον, што би можело да се стони во *Σχιρτωνεῖον одн. Σχιρτωνειον и најсетне Σχιρτωνιον, името на градот во Аркадија или, поточно во спорната област меѓу Аркадија и Лаконија, што го спомнува Павсанија во 8. книга од својот *Οἰς на Γριција* (VIII 27,4) покрај Βλένια и Λεῖκτρον

Сепак, треба да кажеме дека местото и начинот на цитирањето на името *Newokito*, особено на плочката An 218.3, како прв збор во редот зад кој веднаш следува определбата *ijereu* и по неа другата определба *daijakereu*, зборува повеќе за лично одошто за месно име, зашто на овие натписи личните имиња најчесто се наоѓаат пред ознаките на занимање, а во третираната плочка, како што видовме и понапред (стр. 32), во 4. и 5. ред, ознаките на местата *Metapa* и *Owitone* се наоѓаат зад личните имиња одн. на крајот од редот, што ни послужи како доказ дека и определбата *daijakereu* = *Daiagreus* на свештеникот *Newokito* е заправо е т н и к о н а не занимање или должност. Од натписот пак што го читаме на плочката An 656.7 како да е поверојатно името *Newokito* да обележува топоним, зашто и следниот збор *wowija* е сфатен како ознака на место = Ῥοῖςια (= Ῥοῖα) „меѓи“.

WANASOI, PETONO, OWITONO, PIKANA, PEREWOTE, DOROQO SOWOTE

Најинтересна и најпроблематична од сите форми што се јавуваат во серијата Fr од Пил, како и веќе третираното име *Metuwonewo*, е секако *wanasoi* и нејзините изведенки *wanasewijo* и *wanasewija*, од кои последната беше прва објавена и толкувана во врска со третираната плочка Ta 711, прво од покојниот М. Вентрис („*Mycenaean Furniture on the Pylos Tablets*“ во *Eranos*, LIII, 1955, стр. 114 cf. *Docs.* стр. 335). Таа беше сфатена како придавка изведена од зборот *ἄνασσα* (v. *Docs.* l. c. — „*wa-na-se-wi-ja*; apparently an adjective from *ἄνασσα* formed under the influence of βασιλήϊος, etc. cf. *Hom. ξεινήϊα*, Ionic *γυναικήϊα*). Alternatively 'as a gift to the queen'“) Потоа дојде објавувањето на материјалот од серијата Fr на маслата во *Olive Oil Tablets of Pylos*, кај што Е. Бенет во зборот *wanasewijo* од плочката Fr 1215 (*wanakete wanasewijo wearere. . .*) наоѓа исто така една изведенка од *ἄνασσα* и го преведува алтернативно како „at the Wanasseion“ (од транскрипцијата *Wanassewioi*) или со „a royal gift“ (за *Wanassewion*).

⁷⁸⁾ „*Aspetti della toponomastica micenea delle tavolette in Lineare B di Pilo*“ во *Atti del VII Congresso internaz. di Scienze Onomastiche*, Aprile 1961 Firenze-Pisa, стр. 431 (решение идентично како кај X. Милештајн) cf. и E. Risch, *Gnomon* 31, 1959 (во приказот на работата на Ландау), стр. 251.

Во Fr 1221 зборот *wanasewija* кај Бенет е преведен просто со „the Wanaseian” (а погоре, во коментарот, тој ја спомнува можноста за еден превод „the Wanassewia i. e. offerings for Wanax or Wanassa”). Палмер пак во Та 711 *wanasewija*, како епитет на садот *qerana*, го имаше преведено со „decorated with Wanassa”⁷⁹⁾.

Кога во материјалот од Fr-серијата се појави покрај горните форми и попростата *wanasoi* во плочките Fr 1219 (овде, навистина, во погрешната форма одн. графија *wanosoi* нам. *wanasoi*), 1222, 1227, 1228, 1235 (два пати) и 1251, проблемот уште повеќе се усложни нам. да се упрости, зашто завршокот *-oi* кај *wanosoi* е идентичен со дативската-локативската форма од *o*-основите во плуралот. За да ја оправда и докаже врската на *wanosoi* и *wanasewijo*, *-ja* со $\text{F}\acute{\alpha}\nu\alpha\sigma\sigma\alpha$ (која во нашите натписи со линеарното **В** не е документирана), Палмер⁸⁰⁾ претположи дека *wanosoi* е дуалска форма во датив и преведе „to the TWO mistresses (или queens)”. Бенет го преведува со „among the Wanassoï”, а во коментарот горе (во врска со Fr 1219, стр. 50 од цит. дело) го приведе и мислењето на Чадвик дека *w.* „is the name of a place or building”.

Ние се согласуваме со мислењето дека *wanosoi* е датив-локатив плурал од еден топоним, како што претположи и С. Лурје⁸¹⁾, само не и со врската и етимологијата, зашто сметаме дека *wanosoi* и *wanasewijo*, *-ja* нема никаква врска со $\text{F}\acute{\alpha}\nu\alpha\sigma\sigma\alpha$ одн. $\text{F}\acute{\alpha}\nu\alpha\zeta$. За да можат зборовите *wanosoi*, *wanasewija* и *wanasewijo* да се поврзат со основата $*\text{F}\acute{\alpha}\nu\alpha\kappa\text{-}$ одн. со $\text{F}\acute{\alpha}\nu\alpha\sigma\sigma\alpha$ (< $*\text{F}\acute{\alpha}\nu\alpha\kappa\eta\text{-}$), би требало слогот *-so-* одн. *-se-* во микенскиот да гласи *-zo-* одн. *-ze-*, зашто во овој дијалект имаме предавање на старите палатали *kj*, *gj* и *khj* редовно со низата *za*, *ze*, *zo*. Ни изведувањето на зборот *wanosoi* одн. $\text{F}\acute{\alpha}\nu\alpha\sigma\sigma\omicron\upsilon\upsilon$ од основата $*\text{F}\acute{\alpha}\nu\alpha\kappa\text{-}$ не е посреќно зашто во последниов случај и зборот $\text{F}\acute{\alpha}\nu\alpha\sigma\sigma\alpha$ и неговите изведенки би гласеле $\text{F}\acute{\alpha}\nu\alpha\zeta\alpha$, $-\zeta\omicron\upsilon\upsilon$ и сл. — со сложениот консонант ζ - зашто гласот *t* со *j* би дале *s* а претходното *k* не би се изгубило, како што се гледа од зборовите (забележени од подоцна) $(\text{F})\acute{\alpha}\nu\alpha\zeta\iota\alpha$, $\acute{\alpha}\nu\alpha\zeta\iota\omicron\varsigma$, $\chi\epsilon\iota\rho\omega\nu\alpha\zeta\iota\alpha$, $-\nu\acute{\alpha}\zeta\iota\omicron\upsilon$ и сл. (спор. М. Lejeune, *Études de philologie mycénienne*, во *Revue des Études Anciennes* t. 54, 196, стр. 12s., особено белешката 49, *ibid.*). Како што покажавме во Ж. А. XII (1963), стр. 293—312, зборот *wanosoi* е датив-локатив плурал од стариот ахајски топоним $\text{F}\acute{\alpha}\rho\nu\alpha\sigma\alpha$ (неутр. плурал) или $\text{F}\acute{\alpha}\rho\nu\alpha\sigma\omicron\iota$ (помалу веројатна форма на фем. пл.), поврзан со култот на едно божество $\text{F}\acute{\alpha}\rho\nu\omicron\varsigma$ или $\text{F}\acute{\alpha}\rho\nu\alpha\sigma\omicron\varsigma$ „овен”, „брав”, „јагне”, подоцна „заштитник на овците и стадата воопшто”, наречуван и $\text{F}\acute{\alpha}\nu\alpha\zeta \text{F}\acute{\alpha}\rho\nu\alpha\sigma\eta\text{F}\iota\omicron\varsigma$ или просто $\text{F}\acute{\alpha}\nu\alpha\zeta$ (спор. ги плочките Fr 1215, 1227 и 1235). Божеството, по доаѓањето на Дорците, било идентифицирано со $\text{A}\pi\omicron\lambda\lambda\omega\nu \text{K}\alpha\rho\nu\epsilon\iota\omicron\varsigma$, од постариот $\text{K}\acute{\alpha}\rho\nu\omicron\varsigma$ „овен”, одн. заштитник на овците и стадата, според кој било наречено и светото место во Месенија $\text{K}\alpha\rho\nu\acute{\alpha}\sigma\iota\omicron\nu$ или $\text{K}\alpha\rho\nu\epsilon\iota\acute{\alpha}\sigma\iota\omicron\nu$.

⁷⁹⁾ Поточно „decorated with Wanassa (picture)” во MLS од 7. XI. 56; спореди го неговиот поранешен предлог „decorated with a queen” во *Notes on the Linear B Tablets from Pylos*, 1952 (cf. *Studies* I, стр. 34).

⁸⁰⁾ Во MLS од 7. XI. 56 (спор. Бенет, l. c.) од 15. I. 58; в. и *Trans. Phil. Soc.*, 1958, стр. 76s. и/тн.

⁸¹⁾ „*Zu den neugefundenen pyllischen Inschriften* (1955—1958)” во *Par. del Pass.* XV, 73 (1960), стр. 257.

Како што било името на стариот бог *Γάρνος* или *Γάρνασος* одн. *Γάρναξ* (*Γαρνασήφιος*) подоцна идентифицирано со *Ἀπόλλων Κάρνος* одн. *Καρνεῖος*, така мислиме дека и неговото светилиште одн. светото место на старите Ахајци *Γάρνασα* (или *Γαρνασοί*), под влијание на култот на богот *Κάρνος* одн. *Καρνεῖος*, било преименувано, по дорската окупација на ахајската Месенија, во *Κάρνασα* одн. *Καρνασοί* (спор. ја формата *Καρνασός* кај Хојробоск) од кое е изведена формата *Καρνάσιον* (scil. *ἄλος*) или *Καρνεΐσιον* (под директно влијание на епитетот *Καρνεῖος* и на името на неговиот празник, општодорскиот *Κάρνεια*), како што се вика светиот лаг во големиот натпис од Анданија во Месенија, за која знаеме од Павсанија (IV 33,6) дека е близу до Карнасион (поточно: „на 8 стадии од него“).

Основната форма *Γαρνασο-* се потврдува од еден натпис од атинската акропола (Ad. Kirchhoff, *IG I s. p. 6 P 22a*) кај што се спомнува името *Ἀρνασο* во ген. (= *Ἀρνάσου*) и од два медалјони (објавени во Num. Zeitschr. XLVIII, 1915, p. 166) кај што под претставата на Аполон се чита на едниот натписот *Arnasi* а на другиот *Arnazi*, што Kubitschek ги разбра како епитети на Аполон *Arnasius* одн. *Arnazius*. Од друга страна, на општодорскиот празник *Κάρνεια* и месецот *Κάρνειος* како да им одговараат *Ἀρνηίδες ἡμέραι* и *Ἀρνεῖος* во Arg, со што би се потврдувала старата ахајска форма *Γάρνος* и *Γάρνασος* одн. *Γάρνασα* и *Γαρνασήφιος* (*Γάρναξ*).

Како што можеше да се види и од досега третираните топоними *Μεθών*, *Φοινύφα* и *Γάρνασα* (одн. *Γαρνασοί*), многу ретко се случува да се задржи едно име на место неизменето во долгиот ток на својата историја; затоа и е особено тешко идентифицирањето на старите топоними, иако некои од нив обично ја продолжуваат старата традиција со сосема мали измени и варијации. Така е веројатно и старата лаконска *Φοινύφα* подоцна модифицирана во *Φοινύφενς* одн. *Οἰνοῦς*, или стариот *Μεθών* во *Μεθώννα*, подоцна во *Μεθώννα* и потоа во *Μεθώννα* одн. *Μεθώνη* или *Μοθώνη*, а старата ахајска *Γάρνασα*, под влијание на дорскиот *Καρνεῖος*, во *Κάρνασα* одн. *Καρνάσιον* (scil. *Καρνεΐσιον ἄλος*).

Сличен е случајот и со топонимот *Petono* (етн. *Petinijo*) што се спомнува на неколку пилски натписи. Појдувајќи од двете форми (*Petono* и *Petinijo*) лесно може да се реконструира неговата првобитна форма *Petno* одн. **Πέτνος* или **Πέτνον* (со можните варијанти **Βέτνος*, **Βέθνος*, **Πέθνος* или **Φέτνος*). Шпанскиот филог М. S. Ruirétez⁸²⁾ ја сугерира идентификацијата со подоцнежниот лаконски град *Πέφρον* или *Πέφρον*, не можејќи да ја објасни промената на *p-t* во *p-r*, одн. „*p-t*: *p-r(h)*“) и да приведе барем уште еден пример за таква гласова промена. Во сушност, промената на групата *tv* во *φv* е сосема јасна и може да се најде уште во хидронимот *Σατνίβεις*, како гласи оваа малоазиска река кај Хомер, што во времето на Страбон се изговарал како *Σαφνίβεις*, И старогрчкиот одн. книжовниот збор *φάτνη* со споредната стара форма *πάθνη* во народниот грчки јазик гласи

⁸²⁾ „KORETERE et POROKORETERE à Pylos“ во *Études Mycéniennes*, стр. 118.

παχυί, дојдена веројатно преку дисимилација од едно недокументирано *παφύ од старата деминутивска („споредна“) форма παθνή(ον).

Истата група -tn- се јавува и во досега неидентифицираниот топоним *Owitone* со етниконот *Owitinijo* од пилските плочки. Од предните две форми би можела да се изведе првобитната *Οφιτνος (со помалу веројатните, но можни, варијанти *Οφιθνος, *Ολφιτνος или *Ολφιθνος и *Ορφιτνος или *Ορφιθνος). Според примерот на Πέτνος = Πέφνος ние би очекувале една подоцнешна форма *Οφιφνος одн. *Οιφνος или слично, но такви форми на топоним досега не се најдени нито кај подоцнешните писатели нито во натписите со гласово писмо од ниен крај од Грција.

Ние мислиме дека стариот *Οφιτνος се крие во името на лаконскиот приморски град Οἶτυλος, познат уште од Хомеровата Илијада. Тоа се гледа, можеби, и од подоцнешната форма Βίτυλος одн. Φίτυλος и новогрч. Βίτυλο со добро запазената дигама до ден-денешен. И тука групата -tn- од првобитното *Οφιτνος беше тешка за изговор, само што кај овој збор не била заменета со φν а со -τλ-, кај што било подоцна вметнато и едно -υ- заради уште полесен изговор. Слична функција имаат анаптичките вокали υ и ο кај тешката група τν- во почетокот на зборот, како кај топонимите Τύμολος од постарото Τμῶλος и Τύμαρος од Τμάρος.

На пилската плочка Na 334 пред зборовите *ereutera 'wanaka eke'* стои зборот *pikana*, кој е по секоја веројатност еден топоним, познат само од ова и од ниедно друго место. Ако се работи навистина за топоним, тој означува веројатно едно место од Месенија или од соседните области, Лаконија, Аркадија или Елида. Вакво име, се разбира, не само што нема во спомнатите области, но го нема ни во најоддалечените грчки краишта (ни *Πικάνα, ни *Βικάνα, ни Φικάνα — латинската *Ficana* не доаѓа пред вид — ни *B/Π/Φιγάνα, B/Π/ιχάνα ни *B/Π/Φιγ/κ/χνα ни *Σπ/φιγ/κ/χνα) и затоа не е чудо што останало неидентифицирано⁸³).

Ако е точна нашата поставка за делумната модификација на топонимите што имаат долг век, како што се гледа и од досега третираните, зашто само во сосема ретки случаи може еден збор или име да остане неизменето во токот на својата долга историја, тогаш би требало и во барањето на соодветната форма од подоцна да се биде малку поеластичен, а да се води сметка за географската страна, да не се бара место многу оддалечено од центарот, на пилската држава, во конкретниов случај.

Ако го примиме поврзувањето на топонимот од пилските плочки *Pirute* со микенскиот Τίρυς, извршено од Палмер⁸⁴), не само како аналогија, ами и како возможна идентификација со забелешка дека формата *pipute* (што се јавува еднаш во An 427.3) може да биде и погрешна, поради

⁸³) Обидот на Галавати (во *Documenti*, стр. 186) да го поврзе со Φικα = Σφιγγα може да се смета само како еден обид да се најде неговата етимологија, без да можеме да го идентифицираме целото име и да го локализираме вопросниот топоним.

⁸⁴) Прво во *Mycenaean Texts from Pylos*, Trans. Philol. Soc. 1954 (1955), стр. 52 (спор. Id., *Military Arrangements for the Defence of Pylos*, во *Minos IV*, 1956, стр. 136).

несигурноста на силабограмата *pi*, нам. *pirute*⁸⁵), тогаш можеме со поголема веројатност и во *Pikana* да видиме постара форма на топонимот што се јавува подоцна како Πικάνα, место во Лаконија покрај реката Еврота. Не е чудо и ова место да го модифицирало своето име, по доаѓањето на Дорците, од Πικάνα во Πικάνα, како што е случај со старата Γάρνασα и Καρνάσιον, за што веќе зборувавме понапред. Вакви мали модификации се познати и од други места на грчкиот свет, на пр. критските топоними *Rukito*, *Sukirita* и *Kuta(i)to* од кноските натписи, што се идентифицирани сосема добро со подоцнешните Λύκτος, најдоцнешниот Λύττος, Σύβριτα и Κύταλον, при што мислиме дека *Rukito* не е форма добиена преку етниконот *Rukitijo* = Λύκτιος, ами веројатно стара Λύκτος⁸⁶) со стариот етникон Λυκίτιος (формите Λύκτος и Λύκτιος се подоцнешни, а Λύττος уште помлада).

Уште во 1959 го идентифициравме топонимот *Perewote* како микенска форма од подоцнешниот Φρέαρ (од **Bhrewē*, — **Bhrewētōs*). А. Хојбек се согласи со оваа идентификација и не цитира⁸⁷). До истата идентификација подоцна дојде и М. Дориа, кој ја доби честа да биде цитиран кај А. Морпурго (*o. c.*, s. v.) с а м без да се каже дека пред него имаа дојдено до истата идентификација и други (т. е. М. Д. Петрушевски). Нашето решение се наоѓа цитирано кај П. Хр. Илиевски, *The Adverbial Suffix -θεν in Mycenaean*, во Ж. А. IX (1959) стр. 117. Формата *Perewote* може да се транскрибира како датив-локатив ΦρεΨότει или како инструментал-аблатив ΦρεΨότη. Полната идентификација на топонимот засега не е возможна зашто такво име од Пелопонес досега не е документирано од подоцна, а локалитети со името Φρέαρ можело да има во секоја грчка област, дури и по неколку.

⁸⁵) Дека би можело да се работи за грешка во слогот *pi* нам. *pi*, повлечен зад претходниот слог *pi*, како да се гледа и од долниот дел на силабограмата што личи многу на *pi*, а горниот дел е затворен полукруг како средниот горни дел од *ru*. Слични грешки има на овие натписи доста, на пр. во Еп 659.9 написано е *ototere* нам. *onaterē* (тука мислиме дека е читањето на Бенет добро, додека во Es 649.1 прочитаниот збор *arekaturumone* е со погрешно реконструиран слог *no* на местото кај што е плочката откриена и кај што требало да стои *wo* во името *Arekaturuwone*; спор. *Arekaturuwo* = *Αλεκτρυών, Ап 654.8 и Es 650.2, како и ген. сг. *Arekaturuwono* во Es 644.2); или во Уп 717.8 Бенет чита *arero* (така е и написано!) а од идеограмата се гледа дека се работи за *arera*, кај што е третиот слог (*ro*) повлечен по секоја веројатност зад вториот *re*; или во Еб 338, 2 *wozoe* е веројатно нам. *wozee*, т. е. со повлечено *o* во слогот *zo* нам. *ze* од првиот слог *wo*; или во Еп 74.21 *ekesi* нам. *ekosi* со повлечено *e* во *ke* зад првиот слог *e*; или во Аб 382 *miratira* нам. *miratija* со повторен вториот слог *ra* во четвртиот нам. ја итн. итн.

⁸⁶) Прво кај Е. G. Turner, *Place-names in Pylos Tablets*, BICS I, 1954, стр. спор. В. Георгиев, Словарь s. v.

⁸⁷) *Nochmals zu den griech. Ortsnamen mit -ent-Suffix*, Beiträge zur Namenforschung 12 (1961), стр. 96: „2. **pe-re-wo* (in *pe-re-wo-te* PY Na 513, X 176.I,2) dagegen gehört möglicherweise nicht zu den hier behandelten Bildungen. M. D. Petrushevski denkt ansprechend an Identität mit φρέαρ: φρέχτος (<*φρήφαρ: φρήφατος < urgriech. **phreyg*: *phreunios* idg. **bhreyg*: *bhrunos*) mit η > ο (statt ion. usw. α). *pe-re-wo-te* also vielleicht *ΦρηΨότει“. Треба тука да одбележиме дека ни ова ни нашето решение, цитирано кај П. Хр. Илиевски, не ја имаше „среќата“ да биде одбележено во *Studies* до денеска (впрочем тоа е случај и со некои други наши работи).

По завршокот *-wote* е многу блиска до претходната формата *doroqo sowote* која се јавува само еднаш досега) во РY Na 384. Сите се согласуваат дека D. е топоним, само е отежната неговата транскрипција и идентификација. Првиот елемент мислиме дека е правилно погоден уште од Вентрис (в. Георгиев, С л о в а р њ, s. v., и спор. O. Landau, o. c., s. v.). Изведувањето од грч. δρώψ < *nr-oq-s*, што го предложи M. Lejeune⁸⁸), не ни се чини сосема веројатно зашто сметаме оти за микенскиот ахајски дијалект не е доказано „олеснувањето“ на групите *nr* и *tr* со паразитските консонанти *d* и *b* пред *r* (cf. *imorone* и *imoroneu* од KN Vc 55 и РY Jn 927.4 веројатно од *Ιμρωνεύς и, можеби, *imirijo* од KN Db 1186 од *Ιμριος⁸⁹). Што се однесува до другиот дел *sowote*, M. Lejeune го разбра, како и V. Георгиев, дека е во врска со основата *σωF- одн. со глаг. σώζω и го преведе со „L'Homme Sauvé“, што не е убедливо.

Ние помислуваме на еден постар, можеби карски, збор со значење „гроб“ (в. Steph. Byz., s. v. Σουάγγελα... καλοῦσι γὰρ οἱ Κᾶρες σοῦαν τὸν τάφον, γέλαν δὲ τὸν βασιλέα). Според нас, значи, во *Doroqo sowote* би имале еден топоним (во дат.-лок. или инстр.-абл.) Δόλοφος σοFδ(ν)τε(ι) „Долопов гроб“, спор. го локалитетот Δόλοπος σῆμα (Orph. Arg. 464) или Δολοπήϊος τύμβος (Ap. Rhod. I 585) во Тесалија.

QEREMEE, SURIMO, TURATEU(SI)

И за формата *qeremee*, што се јавува во РY Na 540 (и дополнително во Mn 1409.2), повеќето филолози се согласија дека означува топоним во дат.-лок. (одн. во инстр.-абл.). В. Георгиев (o. c., s. v.) се обиде да ја даде и неговата транскрипција предлагајќи го името Θέρμος nom. sg. (во дат.-лок. *Θερμέει), што не нè задоволи од формална страна. Ние помислувавме на основата *Bremes- или, со уште поголема веројатност, *Blemes.⁹⁰) Потоа и А. Хойбек дојде до истата комбинација⁹¹) поврзувајќи го името *qeremee* со формите ἀβλεμής, βλεμεαίνω.

Уште порано, кога ја баравме етимологијата на името, помислувавме и на неговата идентификација и ни се чини дека најдовме сигурни траги од топонимов во подоцнешната топономастика на Аркадија одн. Лаконија (во спорната област меѓу последниве две покраини). Тоа е местото Βλέμ(μ)ίνα како што п р а в и л н о го бележи Птоlemeј (II 16, 22) — спор. Βλεμινᾶτις χώρα кај Страбон (VIII 343), но Βελεμινᾶτις χ. кај Полибија (II 54) — додека кај Павсанија ги читаме формите Βελέμινα (III 21, 3 и VIII 35, 3) и Βλένινα (VIII 27, 4) а кај Стефан Византинецот името на местото е смешано со островот Βέλβινα⁹²).

⁸⁸) *Les documents pyliens des séries Na, Ng, Nn* во *Études Mycéniennes = Mémoires VII*, стр. 141, фусн. 40.

⁸⁹) Види O. Landau, o. c., s. v. *Imirijo* *Ιμριος? и H. Mühlestein, *Einige myken. Wörter*, во Mus. Helv. XV (1958), стр. 223 (спор. Chadwick-Baumbach, o. c., s. v. *Ιμριος). Порано името *Imirijo* било идентифицирано со *Ιμριος (в. В. Георгиев, С л о в а р њ, s. v.; спор. Docs, стр. 419 s. v.).

⁹⁰) Види П. Хр. Илиевски *А б л а т и в о т . . .* стр. 65 и 128.

⁹¹) В. *Zu einigen Namen auf den Pylos-Tafeln* 1960 во Kadmos I, 1962, стр. 59—60.

⁹²) Формата *Belbina* ја бележат и Плутарх (*Kleom.* 4), Хесихиј (s. v.) и Ливии (кн. XXXVIII 34); спор. G. Bursian, *Geogr. v. Griechenland II*, стр. 113, Fn .2.

Блемина и Бленина, како и Белемина, Белмина и Белбина, се само изведени, а некои од нив и расипани, форми од една постара **Ble-mes-na* одн. **Bleme(s)-ina* (од постарото **Gwlemes-na*), образувана со суфиксот -на одн. -ina за означување, можеби, на целиот крај, за која цел подоцна служи суфиксот -atis и -itis. За нас е од непреценлива вредност фактот што местото се наоѓа во Лаконија (одн. во спорната област меѓу последнава и Аркадија), значи во непосредна близина на Месенија и Пил, и што е првобитна формата Влѐμινα (кај Птоломеј), што се потврдува со изразот Влєμινᾶτις χώρα (кај Страбон) и со погрешно забележената форма Влєνινα (кај Павсанија), а не Вєлєμινα или Вєлμινα одн. Вєλβινα како што мислеле порано⁹³).

Денес, кога ја имаме и најстарата форма на топонимот од микенската епоха *Qeremee* = *Gwlemee* одн. Влєμєη во еден старински инстр. синг. со аблативска функција и значење) = „од *Gwlemos*“ (одн. Влєμος), секако можеме појасно да видиме како гласела првобитната форма на топонимот Блемина, што е постаро и првобитно а што помладо и изведено.

Ако појдеме од старата ахајска форма на топонимот *Qeremee* одн. *Gwlemee*, тогаш Блемина е секако помлада и изведена, како што видовме погоре, со едно поранешно посесивно значење, горе-долу како „блемејска“ одн. „блемеанска“ (се разбира област); со исто онакво значење како што го има подоцнешната Страбонова форма Влєμινᾶτις (scil. χώρα) или Полибиевата Вєλμινᾶτις χ. I-то од слогот -mi- можело да дојде од -ei- (првобитно или двосложно или со дополнително продолжување од -esp-, по исчезнувањето на -s- пред -n-), упростоено дури подоцна.

Подолгата и пополната форма Белемина е секако помлада и проширена од Блемина. Од Белемина била понатамо добиена уште помладата и подоцнешната форма Белмина. И формата Бленина, забележена еднаш кај Павсанија е само малку расипано и споредно име од Блемина, со асимилација на -m- со следното -n- од суфиксот, а таа измена можела да настане кај подоцнешните препишувачи, кои често ги мешале буквите μ и ν во ракописите, особено кај поретките зборови и кај помалу познатите имиња. Формата Белбина пак кај Стефан Византинецот можела да се добие уште подоцна, можеби кај препишувачите а не во неговиот првобитен текст, од споредната Белмина под влијание на претходно спомнатиот остров Белбина (во списокот на Стефана).

Интересен е Критскиот топоним *Surimo* (со етникот *Surimijo*) што се јавува на една низа плочки од Кнос (во сериите As, Da, Db, Dd, Db, Df, Dn, Dw, Dx, E, Ga, M, Od, Pp, и X) а досега не можел да биде со сигурност транскрибиран ни идентифициран. Транскрипцијата на В. Георгиев (o. c., s. v.) *Σύριμα не е многу убедлива, а нашата *Σύλιμος (одн. *Σύλιμος од σῦς „свиња“ и λιμο- „блато“, спор. λιμνη и λιμῶν⁹⁴) оста-

⁹³ В. на пр. Bursian, l. c. — Формата *Belbina* ја сметал за постара P. Kretschmer во *Kuhns Zeitschrift XXXV*, стр. 607; спор. го изданието на Павсанија од Hitzig-Blümner *Des Paus. Beschreibung von Griechenland*, III 2, Leipzig 1910, стр. 854.

⁹⁴ В. ја статива *The Phonetic Value of...* *85 во Ж. А. VIII, стр. стр. 274, бел. 25 (ни оваа наша сугестија не ја имаше „честа“ да биде одбележена во англиската микенолошка библиографија *Studies* што ја уредуваат Chadwick, Palmer и Richardson).

нува неидентифицирана. Мислењето на некои научници (Чадвик и др.) дека во 85-*rimode* (од KN Fp 13.2) имаме ист топоним со *Surimo* и заклучокот дека силабограмата *85 e = *su* се уште помалку уверливи⁹⁵). Иако нашата транскрипција на последниов со Αὐλισμόνδε (I. c.) задава мала тешкотија поради отсуството на слогот *-so-* пред *-mo-* (cf. *dosomo*, *opidesomo* и сл.), сепак знакот *85 не е *su* а *au*, по секоја веројатност⁹⁶). — Бидејќи топонимот *Aurimode* е документиран само еднаш и од ниедно друго место не е позната друга освен алативната негова форма, не можеме да знаеме дали е секоја од силабограмите сосема добро предадена одн. прочитана (на пр. дали е сосема сигурен слогот *-mo-* и дали не може да се прочита како *-jo-*: во последниов случај би имале алативна форма од веќе документираната месност *Aurijo* = Αὐλιον) или дали случајно не е при пишувањето пропуштен слогот *-so-* пред *-mo-*, зашто слични пропусти има многу и на пилските и на кноските и на плочките од Микена.

Во врска со транскрипцијата и идентификацијата на *Surimo* ние денес помислуваме и на една можност да го поврземе неговото име со топонимот Σύριθος, еден ἀπαξ ὀνομαζόμενον, познат од списокот на Стефан Византинецот како „πόλις Κρήτης”, зашто не знаеме дали формата Σύριθος била сосема јасна во изворот од кај што црпел Стефан Виз., а не ја исклучуваме можноста и критското пристаниште Σουλῆνα одн. Σούλια на критскиот град Σύβριτα (= Σύγριτα одн. *Sukirita* од кноските плочки) да можело во текот на вековите да го измени своето првобитно име од Σύριμος одн. Σύλιμος, кое, од друга страна, во изворот на Стефан Византинецот било погрешно предадено или прочитано Σύριθος под влијание на честиот локален суфикс *-ιθος*.

На неколку плочки од Пил се јавуваат формите *turateu* и *turateusi* (а на една плочка од Кнос и формата *turatewe*), кои не можеле досега да бидат со сигурност транскрибирани и идентифицирани. Се претполагал еден апелатив во врска со грч. θύρα „врата”, т. е. *θυρατεύς „вратар” или и со τυρός „сирење како τυραртеύς „сирењар”, „потсирувач“, со помала веројатност⁹⁷).

Појдувајќи од плочката Vn 48.5, кај што се јавуваат топонимите *kikanewijode* и *kiwonade* и етниконот фемин. *wonowatisi*, ние помислуваме и на можноста за еден етникон *turateu* (дат. *turateusi*) од уште недокументиранот топоним **Turato*. Потпирајќи се на топонимот Θύραιον, забележен кај Павсанија (VIII 3, 3, и VIII 35,7) и кај Стефан Византинецот како град во (јужна) Аркадија, и особено на формата Θυραίατα (еден ἀπαξ λεγόμενον кај Павсанија VIII 3,3), склони сме во подоцна забележениот топоним Θύραιον (и Θυραίατα) да го видиме стариот недокументиран **Turato* одн. Θύρα(ι)τον со документираните форми на неговиот етникон *Turateu* и *Turateusi* (= Θυραιτεύς и Θυραιτεῦσι), зашто

⁹⁵) Види J. Chadwick, *La valeur phonétique...* во *Études Mycéniennes*, I. c.

⁹⁶) В. во последно време Н. Mühlestein во *Gnomon* 35 (1963), стр. 275 (последните редови, предадени со петит!). Спореди ја нашата бел. 28 (со цитираниот текст од неговата статија).

⁹⁷) Види С. Gallavotti во *Documenti*, стр. 65 (*turateu* = *thurateus* „portiere”) и М. Doria, *Nuove iscrizioni di Pilo* 1960 во *Pap. del Pass.* XVI, 1961, стр. 404 (*turateusi* = *thartausi* „потсирувачи”).

и Θύραιον од јужна Аркадија влегувал, по секоја веројатност, во составот на пилската држава од времето на Нестора и пред него. Оваа можност станува поверојатна ако ја земеме и идентификацијата на критскиот топоним од кноските плочки *Kutato* и *Kutaito* со подоцнешниот *Κύταιον* не само како возможна ами како добро погодена и безмалу сигурна или барем сосема веројатна⁹⁸). Отпаѓањето на гласот -t- во Θύραιον од постарото Θύρα(ι)τον е исто така веројатно како и во *Κύταιον* од *Κύταιτον* зашто се работи за губење на вториот дентал по пат на дисимилација, што е веќе документирано кај грчки зборови и имиња⁹⁹).

Од материјалот што го разгледавме досега се гледа дека транскрипцијата и идентификацијата на грчките одн. ахајските зборови и имиња од микенската епоха не е секогаш лесна и може, многу често, да задава големи и несовладливи тешкотии:

1) затоа што и самото читање е понекогаш тешко и несигурно;
2) што некои зборови и имиња се среќаваат само по еднаш (така наречените *ἄπαξ εἰρημμένα*) и зашто во многу случаи не сме наполно сигурни дали е зборот одн. името сосема точно забележено (не е редок случајот, имено во овие натписи, да сретнеме погрешно написани зборови и имиња, што е, инаку, добро познат факт);

3) зашто зборот одн. името подоцна, т. е. во класичната и покласичната епоха, не било во употреба и на негово место, кај подоцнешните Грци, дошол друг збор или друго, повеќе или помалку изменето, име;

4) зашто еден релативно голем број безначајни и помали места и села, одн. ридови и реки, се познати само од микенските плочки од Кнос, Пил и Микена и од ниедно друго место;

5) затоа што многу места од разни грчки области носат исти или слични имиња (на пр. Δῖον од Δίφιον, Αἰγάι, Πύλος, Ἀθήνα одн. Ἀθήνη инт. итн.).

6) зашто нашите микенски натписи на линеарното В писмо не ни даваат никакви податоци за тоа каде се наоѓа спомнатото место, населба, рид или река.

M. D. Petruševski:

CONTRIBUTIONS MYCÉNOLOGIQUES

RÉSUMÉ

L'auteur des *Contributions* constate de premier abord que la grande partie du vocabulaire et de l'inventaire onomastique du grec mycénien, que l'on fait sortir continuellement des inscriptions de Cnossos, Pylos, Mycènes et d'autre part, renferme des noms propres et des toponymes — fait naturel si l'on a en vue le caractère et la destination des tablettes avec leurs textes brefs.

⁹⁸) В. Е. Sittig, *Sprachen die Minoer griechisch?* во *Minos* III, 1955, стр. 90; спор. В. Георгиев, *С л о в а р ь*, s. v. и *Docs*, стр. 146 (s. v.).

⁹⁹) Спор. ги грч. θαῦς од θαῦς, Θαλῦβιος од Θαλθῦβιος и Хесихиевиот Θαλῦβιος од Θαλθῦβιος, а можеби и αὐθεντης и αὐτοέντης од αὐτοθέντης (за првите два примера в. Е. Fraenkel во *KZ* 43, стр. 209—211).

L'inventaire et les dettes ainsi que les impôts et les offrandes, mentionnés dans les inscriptions en linéaire B, se rapportent le plus souvent à des personnes de diverses localités. Parmi les nombreux mots il y en a de tels que les différents mycénologiques interprètent comme appellatifs tandis que l'auteur des *Contributions* les considère comme noms de lieux ou ethniques; ce sont par ex. les attributs des trépieds des tablettes pyliennes Ta 641 et Ta 709 + 712: *ai-ke-u*, *34-ke-u* et *o-pi-ke-wi-ri-je-u*, identifiés par l'auteur (Ž. A. 1959, p. 154) comme des ethniques — *Αιγέυς*, d'un toponyme *Αιγά* ou *Αιγειαί*, *34-k-εύς*, dérivé de la localité *34-ke-ja*, mentionnée dans PY Fn 187.19, *᾽Οπισκεῤριεύς* d'un endroit *᾽Οπισκέῤριον* (peut-être identique avec *Opi-ke-ri-jo*, -de de PY An 6158 et An 724.3 = *᾽Οπισκείριον ᾽Επισκείριον*).

On prend en considération l'opinion et l'attitude de L. Palmer concernant la valeur du signe *85 = *s(j)a* ainsi que sa théorie selon laquelle les tablettes en linéaire B de Cnossos sont postérieures à celles de Pylos et l'on insiste sur la valeur phonétique *au* de *85 (cp. Ž. A. VIII, 1958, pp. 265-278) par laquelle on a découvert les mots grecs commençant par *au*, comme: *αὐτός* (dans *85-*to-jo* = *αὐτοῖο* de PY EB 156.2), *αὐλός* (en *85-*ro* = *αὐλώ* de KN Sd 0402, *αὐστήρ* (en *85-*te* = *αὐστήρ* de PY Ta 709.2), le nom *Ἀύγειας* (en *85-*ke-wa* = *Ἀύγέ[σ]ῤας* de PY Ta 711.1) etc.

Le mot *αὐλός* a été reconnu dans l'élément *-αυλης* du nom de la tablette pylienne Sa 22 *te-ra-u-re-o* (v. V. Georgiev, *Second suppl. au Lex. s. v.*, cp. O. Landau, *Myken-griech. PN., s.v.*). L'auteur propose l'identification *Ἐλ-αὐλης*, c.-à-d. la racine verbale *τελ-* „tenir, porter” pour le premier élément du nom en question, avec la forme probable *Ἐρ-αὐλης* obtenue par dissimilation des liquides *λ-λ* en *ρ-λ*. Le nom serait symbolique pour une paire de chevaux „supportant le mors” ou même pour le possesseur „tenant (le mors et par ext.) la bride” = *Ἡνίοχος* avec la signification „mors; bride” pour l'élément *-αυλης*, ce qui est en plein accord avec le sens „mors”, „bride” de *αὐλός* (cp. *αὐληρα* = *εὐληρα* et *αὐλωτοί φιμοί*), que nous avons proposé pour le mot *85-*ro* = *αὐλώ* de la tablette citée plus haut, et non pas simplement „tuyau, tube; flûte” parce que le mot en question est un terme technique concernant l'équipage de voitures et le harnais de chevaux.

Pour la signification „seuils, couches; dalles” du mot *αὐδεα* (de *85-*de-pi* = *αὐδεσφι* de PY Ta 642.2; 707.1 et 3; 710.1; 721.1—5 et de *85-*de-we-sa* = *αὐδέ(σ)ῤεσσα* de Ta 709.2 du composé *85-*de-we-sa-qe*) l'auteur cite la glose de Hésychius ἄδη... καὶ στρώματα (ἄδη de οὐδεα) et pour la forme *αὐδεα* = οὐδεα, il renvoie à Ž. A. VIII, p. 270s.

En ce qui concerne la valeur *au* de *85, on mentionne maintenant le rapport qui existe entre le signe graphique et la valeur phonétique de *85, c.-à-d. entre l'image d'un animal et le cri (l'onomatopée) exprimé par le pictogramme, par ex. pour le signe *23 représentant la tête stylisée d'un boeuf avec la valeur phonétique *mu*, qui est en effet l'onomatopée du cri des bovins, ou par le signe *80 en forme d'une tête de chat très stylisée et la valeur *ma* du pictogramme en question, qui est de même l'onomatopée imitant le cri d'un chat. Le pictogramme *85, qui représente en effet une tête de chien (cp. V. Georgiev, *Ét. Myc.*, p. 69), avec la valeur *au* serait le troisième exemple illustrant un rapport plus étroit entre les signes graphiques et les valeurs phoné-

tiques des pictogrammes du linéaire B, caractéristique héritée, peut-être, de l'écriture hiéroglyphique de l'époque minoenne — préhellénique.

On note de nouveau la propriété phonétique d'une alternance vocalique *u : e* du dialecte de Pylos, constatée d'abord dans les exemples *a-pe-te-me-ne* = ἀπύθμενε, *po-ro-e-ke-te-ri-ja* = προεκχυτήρια, *parakewe* = *parakuwe* (v. *Ž. A.* VIII, p. 236 et 294) et plus tard dans *a-pe-do-ke* = *a-pu-do-ke* (v. *Ž. A.* X, p. 324), en rapprochant les analogies du grec postérieur θέλεμνον = θέλυμνον, σέρφος = σύρφος, ὄξέα = ὄξυα, πρεμνόθεν = πρυμνόθεν etc.

Pour *parakewe* = *parakuwe*, l'auteur propose l'identification avec *σφραγίς* sous une forme antérieure *σφραγύς*, -ύος et- έφος (à savoir *σφραγίς* < *σφραγίς < *σφραγυ-ίς) et avec la signification primitive du mot en question „pierre précieuse (peut-être verdâtre = émeraude)” (cp. Ctés. *Ind.* 5: περί τῶν ὀρῶν. τῶν μεγάλων, ἐξ ὧν ἡ τε σαργδὼ ὀρύσσεται καὶ οἱ ὄνουχες καὶ αἱ ἄλλα σφραγιῖδες).

La forme *me-no-e-ja* (de Ta 652.2) précisant, selon toute apparence, la qualité ou l'origine (et non pas la forme) de la table (v. L. Palmer, *The Interpretation*, p. 345) est interprétée par un thème *μεινω-* (avec le suffixe -ειος, -α, -ον des adjectifs matériels) désignant une matière, probablement une pierre de luxe en couleur ou bigarrée de l'espèce du travertin ou bien le soi-disant *lapis Lacedaemonius* (v. Paus., III, 23, 11: ἄκρα δὲ ἐς τὸ πέλαγος. . . καλουμένη Μινώα. . . αἰγιαλὸς δὲ ὁ ταύτη παρέχεται ψηφίδας σχῆμα εὐπρεπεστέρως καὶ χροῶς παντοδαπῆς et cp. les mots des glossaires μῆνιον „pivoine” μῆνιον εἶδος ἄνθους, μίνιον τὸ βλίτον. καὶ χρωματικόν. τὸ κιννάβαρι, μινὼ βάτου καρπός, μινώα ἄμπελος, lat. *minium* et l'hydronyme *Minius* = *Minō*).

Pour le mot *ka-ro*, on insiste de nouveau sur la possibilité d'une identification avec *κάπος* = *κήπος* (connu du *Lexique* de V. Georgiev, s. v.) partant de la forme *su-za* = *συκία* „figuiers” et non pas „figues” (par opposition à l'opinion des auteurs des *Docs.* et du *Mycenaean Greek Vocabulary* proposant l'identification de *ka-ro* = *καρός*).

En ce qui concerne la transcription et l'identification de *ke-ni-ge-te-we*, l'auteur remarque que le signe *we* n'en est pas sûr et que la forme grecque authentique devrait être *χέρ-νιπτῆρες* et non pas **χερνιπτῆρες* ayant en vue les mots authentiques *νιπτῆρ* et *ποδα-νιπτῆρ* (**νιπτεύς* n'est pas attesté et il est extrêmement douteux). La dérivation de la forme proposée **χερνιπτῆρες* par le thème verbal de l'attique (*χερ*)*νίπτομαι* n'est pas correcte vu que le *π* de la forme attique n'est pas primitif mais issu du groupe consonantique **gwy* > βj > πτ, ce qui n'a pas de valeur générale, à savoir pour le dialecte achéen et l'éolien avec la langue homérique, où nous avons la forme *νίζω* du verbe cité (de **nigw-yo*; cp. le mycénien *i-za* = *i-qi-ja* chez H. Mühlestein, *Mus. Helv.* 1955, p. 126 ss).

L'identification du vase *ka-ra-re-u*, -*we* = *χλαρός*, proposée d'abord par F. Householder, est considérée comme certaine (cp. *Ž. A.* XI, p. 96). Le texte d'un de ces vases à étrier de Mycènes *e-ra ka-ta-ro*, interprété différemment par les savants, vient d'être révisé. Le mot *e-ra* pourrait vraiment être une forme brève ou mutilée pour *e-ra-[wo]* = *ἐλαιφον* „huile” et *ka-ta-ro* serait le mot grec *καθαρός* „pur”. Les réserves de J. Chadwick et la remarque

que la forme mycénienne en devrait être $\kappa\omicron\theta\alpha\rho\acute{o}\varsigma$ (comme en éolien postérieur) ne sont pas justifiées. Le contenu des vases en question était l'huile. La marque „huile pure” sur un vase à huile pourrait servir à distinguer les différents vases d'une maison, d'un magasin ou d'un atelier contenant différentes sortes d'huile.

En ce qui concerne la flexion des substantifs et des adjectifs, on constate de nouveau qu'un nombre remarquable de mycénologues continuent à traiter et à interpréter quelques unes des formes de l'instrumental de noms de lieux comme des *instrumentaux* (ou même des *datifs*) *locatifs* ne faisant aucune distinction entre celles-ci et les formes locatives authentiques, particulièrement du pluriel, où l'on a, dans toutes les déclinaisons, des formes différentes pour le datif-locatif et l'instrumental; les formes de l'instrumental des toponymes étaient employées à la fonction d'un ablatif d'origine, ce qui faisait le sujet de la dissertation de P. H. Ilievski (*The Ablative, Instrumental and Locative in the Oldest Greek Texts*, Skopje 1961). L'auteur souligne que l'ancien instrumental de l'indo-européen est bien représenté en grec mycénien dans tous les thèmes et, bien entendu, dans tous les nombres. Il insiste sur une transcription des anciennes formes de l'instrumental rejetant la notation par les formes du datif et du locatif. Chez les noms de lieux, la forme de l'instrumental n'a jamais le sens d'un locatif mais celui d'un ablatif d'origine. Les formes de l'instrumental du pluriel en *-o* de thèmes en *-o* et en *-pi* de tous les autres, différant de celles du datif (=locatif), qui ont la terminaison *-o-i* de thèmes en *-o*, *-a-i* de thèmes en *-a* et *-si* de thèmes consonantiques et en *-e-u* (= *-ew-*), prouvent que l'ancien instrumental n'est pas perdu en grec mycénien et qu'il n'a pas même commencé à disparaître, non seulement au pluriel et au duel, où l'on distingue tout clairement leurs formes, mais aussi chez le singulier, où l'on ne peut pas distinguer les formes de ces deux cas différents faute de l'écriture du linéaire B qui ne distingue pas les diphtongues *-oi*, *-ai* et *-ei* des voyelles *-o*, *-a*, *-e* (longues ou brèves) ainsi que les syllabes fermées *-or*, *-os* et *-on*, *-ar*, *-as* et *-an*, *-er*, *-es* et *-en* etc. L'instrumental doit par conséquent être transcrit par *-ω*, *-α*, et *-η* (à savoir \bar{e}) et non pas par *-ωι*, *-αι*, et *-ει*, bien que l'écriture et l'orthographe du grec mycénien ne fasse aucune distinction de ces syllabes différentes.

Le mot *qe-ra-na* pour le vase du type de l'aiguïère (de PY Ta 711.2 et 3) est rapproché de la racine verbale de l'arc. $\zeta\acute{\epsilon}\lambda\lambda\omega = \beta\acute{\alpha}\lambda\lambda\omega$ (cp. $\acute{\epsilon}\sigma\delta\acute{\epsilon}\lambda\lambda\omega = \acute{\epsilon}\chi\beta\acute{\alpha}\lambda\lambda\omega$) de **gwel-* et de ses dérivés $\acute{\alpha}\rho\upsilon\text{-}\beta\alpha\lambda\lambda\omicron\varsigma$ et $\beta\alpha\lambda\lambda\alpha\nu\acute{\epsilon}\varsigma$ (cp. $\beta\alpha\lambda\lambda\alpha\nu\omega\tau\alpha\acute{\iota}$ resp. $\beta\alpha\lambda\lambda\alpha\nu\epsilon\acute{\iota}\omicron\mu\phi\alpha\lambda\omicron\iota$ $\phi\acute{\iota}\acute{\alpha}\lambda\alpha\iota$). Le mot $\beta\alpha\lambda\lambda\alpha\nu\acute{\epsilon}\varsigma$ serait par conséquent un dérivé du mot en question, c.-à-d. d'une forme secondaire $\beta\alpha\lambda\acute{\alpha}\nu\alpha = *δ\epsilon\lambda\acute{\alpha}\nu\alpha = *γ\bar{\epsilon}\lambda\acute{\alpha}\nu\alpha$, vu que les substantifs en *-eus* sont d'ordinaire des dérivés secondaires des substantifs de thèmes en *-o* (par priorité) et, plus tard, de tous les thèmes nominaux primitifs.

Dans les mots mycénien (*po-ro-ko-re-te(-re)*) et *dā-mo-ko-ro*, on voit des dérivés du verbe $\kappa\omicron\rho\acute{\epsilon}\omega$ „balayer, nettoyer”. Le second d'entre eux (*dā-mo-ko-ro = δαμοκόρος*) est un composé du type de dérivés $\zeta\alpha\kappa\acute{o}\rho\omicron\varsigma$, $\nu\epsilon\acute{\omega}\kappa\acute{o}\rho\omicron\varsigma$ et $\sigma\eta\kappa\omicron\kappa\acute{o}\rho\omicron\varsigma$, tandis que le premier — *ko-re-te = κορε(σ)τήρ* — est un dérivé direct du thème verbal $\kappa\omicron\rho\epsilon(\sigma)$ - par le suffixe *-τήρ* indiquant l'auteur d'une action. Cependant, la fonction du *ko-re-te = κορε(σ)τήρ* pourrait être

plus haute que celle d'un simple „nettoyeur”, comme l'on pourrait voir aussi du sens changé de νεοκόρος; elle pouvait signifier un commandant local ou un surveillant des „nettoyeurs” et des „palefreniers” d'une localité de l'état de Pylos. L'auteur suppose que la fonction du δαμοκόρος est encore plus haute: ce serait le commandant de tous les κορε(σ)τήρες et προκορε(σ)τήρες de l'état (cp. l'étymologie et le développement du sens du mot *maréchal*), nommé directement par le Φάναξ („ὅτε Φάναξ θῆκε Αὐγέ(σ)Φαν δαμοκόρον”), sous la compétence duquel serait l'hygiène, la propreté, le nettoyage de toutes les nombreuses étables et écuries de la cour et de l'état de Pylos.

L'hypothèse avancée ci-dessus semble être confirmée par l'identification du nom *85-ke-wa=Αὐγέ(σ)Φας qui est nommé *da-mo-ko-ro*=δαμοκόρος, directement par le Φάναξ, étant donné que le nom Αὐγέ(σ)Φας=Αὐγείας, Αὐγέας est bien connu du mythe d'Héraclès et que ses étables sont passées même en proverbe („εἰς τὴν Αὐγείου κόπρον ἐμπέπτωκας”, „τὴν Αὐγείου βουστασίαν ἀνακαθῆρασθαι”). Il est donc remarquable que la tablette pylienne Ta 711 renferme des données sur Αὐγείας, le „roi” mythique des Épéiens de l'Élide, qui devient en effet un personnage historique: Αὐγείας du mythe et Αὐγέ(σ)Φας de l'inscription pylienne représentent non seulement le même nom grec mais aussi le même personnage historique.

L'autre personnage remarquable, cité dans la même tablette, *Pu₂-ke-gi-ri*, qui était interprété par B. Čop (Ž. A. VIII, p. 254) comme un nom composé des éléments φύγε- et -βρι, est de même, selon toute apparence, un haut fonctionnaire de la cour pylienne. Son nom pourrait être interprété aussi par les éléments φύρκε(σ) et βρι (=Φύρκε(σ)βρις „fort comme une tour”), cp. les noms dérivés de φύρκος=πύργος: Φύρκ-ιππος, Φυρκίνος et Πυργο-τέλης, Πυργό-θεμις, Φύρκων etc.).

Suit l'identification de quelques toponymes et ethniques, tels que: *ai-ke-u* = Αἰγέως, *34-ke-u difficile à identifier à cause du signe *34 qui n'est pas encore déchiffré; *O-pi-ke-wi-ri-je-u* = Ὀπι-σκεφριεύς (v. plus haut), dérivé, selon toute apparence, d'un hydronyme Σκεῖρις—Σκέφρις (probablement de la région Σκιριῖτις, située dans les confins de l'Arcadie et de la Laconie); *Wo-no-wa-ti-si* = Φοινοῦάτισι dat. pl. de Φοινοῦάτις ethn. fém. d'un toponyme Φοινόφα=Οἰνώη (cp. Οἰνωᾶτις θεά et Οἰνωᾶτις Ἄρτεμις); *di-wi-je-u/-we* = Διῦειός ethn. d'un toponyme *di-wi-jo* = Διῦιον, Δῖον (cp. *di-wi-jo-de* pour *pi-jo-de* de Fr. 1230 et *di-u-jo* de Tn 316 r. 8); *da-i-ja-ke-re-u* = Δαῖακρεύς ethn. d'un toponyme non attesté **da-i-jo a-ko-ro* = Δάϊος ἀγρός (ou Δάϊοι ἀγροί; pour la forme cp. Μεγαλοπολίτης de Μεγάλη πόλις et Χωλοστειχίτης de Χωλὸν τεῖχος); *Pe-re-u-ro-ni-jo* (*e-ge-ta*) = Πλευρώνιος ethn. de Πλευρών (cp. *egeta Konosijo*, *Ekisijo* etc.); *Wo-ro-tu-mi-ni-jo* (*e-ge-ta*), selon toute apparence ethn. d'un toponyme non attesté **Worotumono* = Ἀάτυμον (oronyme de Crotone ainsi que de Laconie) avec λα- de *w_l (cp. lat. *Voltumnus*, *Voltumnia* et *Vortumnus* = *Vertumnus*; le toponyme crétois Ῥιθουμνία resterait à part).

Dans *e-ru-ta-ra-pi* des tablettes cnosienne, l'auteur insiste sur un toponyme Ἐρωθαλί (peut-être de Chypre), d'où l'on importait les toiles marquées par le mot cité, qui est un instr. du pluriel avec la fonction d'un ablatif

d'origine = 'Ερυθράφι „de la ville d' 'Ερυθράι” (cp. les noms d'étoffes et des tissus de nos jours: *damas, cachemire, satin, chantoung, crêpe de Chine, crêpe marocain, toile de Hollande* etc. etc.).

Dans *ne-wo-ki-to* = ΝεΨόσκιρτον pourrait se cacher le postérieur Σκιρτώνιον (de *ΣκιρτόνεΨον — *ΝέΨον-Σκιρτόν: *Σκιρτόν-ΝέΨον), dans *wa-na-so-i* = Φαρνάσο'ι dat.-loc. d'un toponyme Φαρνασός où Φάρνασα, peut-être le postérieur Καρνασός, d'où le dérivé Καρν(ει)άσιον ἄλσος (v. *Ž. A. XII*, p. 305ss., 311s.); *me-tu-wo-ne-wo* pourrait être un gén. pl. de l'ethnique Μεθωνεύς, dérivé d'un toponyme *Μεθυών=*ΜεθΨών=Μεθώννα/η (*o. c.*, p. 309s.); *pe-to-no* = Πέτνος ou Πέθνος serait le postérieur Πέφνος (identification due à M. S. Ruy Pérez; cp. Σατυνί(Ψ)εις > Σαφνιόεις chez Strabon, v. notre rapport dans *Neue Beiträge z. Gesch. d. alten Welt*, Bd. I, Akademie-Verlag, Berlin 1964, g. 164s.); *o-wi-to-no* (avec son ethnique *o-wi-ti-ni-jo*) = "ΟΨιτνος serait peut-être le postérieur ΟΨτυλος (de "ΟΨιτλος, cp. Βείτυλος, Βίτυλα et Βίτυλος; *o. c.*, p. 165s.); *pi-ka-na* = (peut-être) Πιτάνα; *pe-re-wo-te* = ΦρεΨότη de **pe-re-wo* = Φρέαρ, localité du Péloponnèse, d'ailleurs inconnue); *do-ro-go so-wo-te* = Δόλοπος σοΨότη (cp. Δόλοπος σῆμα, Δολοπήμιος τύμβος et car. σουάν=„τὸν τάφον” chez Étienne de Byzance, s. v. Σουάγγελα); *qe-re-me-e* = Βλεμέη forme primitive (à l'instr. sg. de *Βλέμος n.) qui a servi de base pour le postérieur Βλέμινα (avec les variantes Βελεμίνα, Βελμίνα, Βλένινα et Βέλβινα chez Strabon, Polybe, Pausanias, Ptolémée et Étienne de Byzance; *o. c.*, p. 167s.); *su-ri-mo* = Σύριμος = (peut-être) Σύρινθος (un ἄπαξ λεγόμενον chez Ét. Byz.; forme, peut-être, mutilée de Σύριμος avec νθ de μ); *tu-ra-te-u-si* dat. pl. de l'ethnique *tu-ra-te-u* = Θύρα(ι)τεύς d'un toponyme non attesté **tu-ra-to* = Θύρα(ι)τον, peut-être le postérieur Θύραιον, cp. *ku-ta-(i)-to* = Κύταιον > Κύταιον.